

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ

ΤΜΗΜΑ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΓΙΑ ΣΤΕΛΕΧΗ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ

**“ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΚΕΡΔΟΦΟΡΙΑΣ ΤΩΝ ΕΓΧΩΡΙΩΝ ΚΑΙ
ΞΕΝΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ”**

ΚΕΦΑΛΙΑΚΟΣ ΗΛΙΑΣ

A.M 1023

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

ΑΠΕΡΓΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΣΤΑΙΚΟΥΡΑΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ

ΔΙΑΚΟΓΙΑΝΝΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΠΕΙΡΑΙΑΣ 02/2012

*Ευχαριστώ θερμά τον
επιβλέπων καθηγητή μου για
την συνεργασία και την
πολύτιμη καθοδήγησή του.*

*Την οικογένειά μου και όλους
όσους προσέφεραν την βοήθεια
τους στην εκπόνηση της
παρούσας εργασίας.*

Πίνακας περιεχομένων

Κεφάλαιο 1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	3
Κεφάλαιο 2 ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΚΕΡΔΟΦΟΡΙΑ.....	5
2.1 Υποδείγματα αξιολόγησης τραπεζικής κερδοφορίας.....	5
2.2 Διάφορες μελέτες για την τραπεζική κερδοφορία	8
2.3 Τράπεζες στις μεταβατικές οικονομίες	11
2.4 Λόγοι εισροής ξένων τραπεζών σε εγχώριες αγορές.....	15
Κεφάλαιο 3 ΔΙΕΘΝΗΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	17
3.1 Υπέρ και κατά της διεξόδου των ξένων τραπεζών	17
3.2 Δείκτες μέτρησης οικονομικής ανάπτυξης χωρών	19
3.3 Οικονομικό περιβάλλον των χωρών της Κεντρικής και ΝΑ Ευρώπης.....	22
3.4 Εξελίξεις στις οικονομίες της Κεντρικής και ΝΑ Ευρώπης	26
3.5 Προσδιοριστικοί παράγοντες της κερδοφορίας των τραπεζικών ιδρυμάτων.....	28
3.6 Θεωρίες σχετικά με την τραπεζική κερδοφορία.....	30
3.6.1 Θεωρία του κόστους συναλλαγών.....	30
3.6.2 Θεωρία της ασύμμετρης πληροφόρησης.....	32
3.6.3 Θεωρία της παράγωγης πληροφόρησης	35
3.6.4 Θεωρία του λειτουργικού ρόλου των τραπεζών	36
Κεφάλαιο 4 ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ.....	39
Κεφάλαιο 5 ΟΙΚΟΝΟΜΕΤΡΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΚΑΙ ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	44
5.1 Κερδοφορία εγχώριων και ξένων τραπεζών.....	44
5.2 Ανάλυση με την μορφή Panel Data.....	56
5.3 Μεταβλητές που επηρεάζουν την κερδοφορία των εγχώριων τραπεζών	57
5.4 Μεταβλητές που επηρεάζουν τις ξένες τράπεζες.....	60
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	65
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	70

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ :

Με το παρόν γίνεται προσπάθεια να αναλυθούν οι παράγοντες που επηρεάζουν την κερδοφορία των τραπεζών και διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στις στρατηγικές που αυτές ακολουθούν. Χρησιμοποιώντας δεδομένα – τόσο διατραπεζικά , όσο και σε επίπεδο χωρών - συγκρίνεται η κερδοφορία των εγχώριων και ξένων τραπεζών αναλύοντας τα χαρακτηριστικά τους, το μακροοικονομικό περιβάλλον, την ποιότητα των ιδρυμάτων, τον πιστωτικό κίνδυνο κάθε χώρας αλλά και την εκάστοτε τραπεζική νομοθεσία. Τα εμπειρικά δεδομένα θα διασαφηνίσουν την σχέση μεταξύ κερδοφορίας και ανταγωνιστικών αγορών αλλά παράλληλα θα δώσουν και μια πλήρη εικόνα για τον τρόπο με τον οποίο επηρεάζεται η κερδοφορία των τραπεζών από έννοιες όπως πληθωρισμός, επίπεδο ανάπτυξης, νομικό περιβάλλον, κατά κεφαλήν ΑΕΠ αλλά και τις κυβερνητικές αποφάσεις οι οποίες – ιδιαίτερα στις μέρες μας – διαμορφώνουν καθοριστικό ρόλο στις οικονομικές εξελίξεις.

Γίνεται προσπάθεια ανάλυσης της τραπεζικής κερδοφορίας κυρίως για τα **Ιδρύματα της Ευρώπης (Κεντρική & ΝΑ)**, αλλά και αναφορές σε άλλες σημαντικές αγορές που αναπτύσσονται ταχέως και αλλάζουν τα παγκόσμια οικονομικά δεδομένα. Η κατάρρευση του κομμουνισμού και η μετάβαση των οικονομιών αυτών στο σύστημα της αγοράς δημιούργησε νέες προοπτικές εντός και εκτός των χωρών αυτών. Από την μία το άνοιγμα των αγορών αυτών δημιούργησε πολυάριθμες αναπτυξιακές ευκαιρίες και από την άλλη εκλαμβάνεται ως ευνοϊκή συγκυρία για την αναζωογόνηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας των ανεπτυγμένων ευρωπαϊκών χωρών. Στην Ευρώπη δημιουργήθηκε η αντίληψη ότι το άνοιγμα των χωρών αυτών αποτελεί για τις επιχειρήσεις μοναδική ευκαιρία ανάπτυξης δραστηριοτήτων στο εξωτερικό και εξόδου από μια παρατεταμένη περίοδο στασιμότητας. Η ευκαιρία που προσφέρεται λοιπόν, από την κατάρρευση των πρώην σοσιαλιστικών οικονομιών είναι από κάθε άποψη μοναδική και ιδιαίτερα για τον τραπεζικό κλάδο που θα χρηματοδοτήσει αυτή την ανάπτυξη.

Στόχος της παρούσας εργασίας είναι η μελέτη των προσδιοριστικών παραγόντων που επηρεάζουν την κερδοφορία των τραπεζών της Κεντρικής

και Ανατολικής Ευρώπης τόσο στο ενδογενές όσο και στο εξωτερικό περιβάλλον. Η έρευνά μας επικεντρώνεται στα έτη 2004 – 2010, με το δείγμα να είναι σαφώς επηρεασμένο από την χρηματοοικονομική κρίση που έπληξε την Ευρώπη. Οι μεταβλητές που εξετάζονται και τα αποτελέσματα που αναλύονται διαχωρίζονται σε δύο κατηγορίες, δηλαδή σε στοιχεία που αφορούν τις εγχώριες τράπεζες των αγορών αυτών και σε ξένες – πολυεθνικές οι οποίες έχουν εισέρθει στην εγχώρια αγορά μέσω ανάπτυξης νέων υποκαταστημάτων ή με την διαδικασία εξαγορών και συγχωνεύσεων.

Στην ενότητα 2, αναφέρονται γενικά χαρακτηριστικά της τραπεζικής κερδοφορίας αλλά και στοιχεία που αφορούν τις υπό εξέταση οικονομίες, εστιάζοντας στους λόγους που οδηγούν ένα τραπεζικό ίδρυμα να εισέλθει σε μια εγχώρια αγορά. Στην ενότητα 3, γίνεται εκτενής αναφορά στην διεθνή βιβλιογραφία και παρουσιάζονται τα αποτελέσματα παλαιότερων μελετών σχετικά με τους παράγοντες που επηρεάζουν την τραπεζική κερδοφορία και τις θεωρίες που έχουν αναπτυχθεί γύρω από αυτήν. Παρουσιάζονται τέλος, η οικονομική πορεία των χωρών αυτών και οι παράγοντες που επηρέασαν τις μεταβατικές οικονομίες των χωρών της Κεντρικής και ΝΑ Ευρώπης.

Στην ενότητα 4 ξεκινά η εμπειρική μας μελέτη, με την περιγραφή των δεδομένων που χρησιμοποιήθηκαν και την ανάλυση των μεταβλητών που τελικά επιλέχθηκαν. Η παρουσίαση του οικονομικού μοντέλου και των αποτελεσμάτων γίνεται στην ενότητα 5, ενώ παράλληλα γίνεται λεπτομερής ανάλυση της εμπειρικής έρευνας σύμφωνα με τους πίνακες που παρατίθενται. Η εργασία μας ολοκληρώνεται με την ενότητα 6 και την παρουσίαση των συμπερασμάτων, ανακεφαλαιώνοντας τα σημαντικότερα σημεία της έρευνάς μας.

2. ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ & ΚΕΡΔΟΦΟΡΙΑ

2.1 ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ ΚΕΡΔΟΦΟΡΙΑΣ

Τα τελευταία χρόνια , οι οικονομικές υπηρεσίες έχουν γίνει ιδιαίτερα σημαντικές και πολλά Τραπεζικά ιδρύματα έχουν αποκτήσει πολυεθνικό χαρακτήρα. Πολλοί εσωτερικοί παράγοντες επιδρούν στην χάραξη επιχειρησιακής στρατηγικής και πολιτικής στο κάθε χρηματοπιστωτικό Ίδρυμα. Τέτοιοι παράγοντες σχετίζονται με τα επίπεδα ρευστότητας, την πολιτική προβλέψεων, το μέγεθος της εκάστοτε Τράπεζας, την επάρκεια κεφαλαίων και τα διάφορα διοικητικά έξοδα. Υπάρχουν ωστόσο και εξωτερικοί παράγοντες που επιδρούν σημαντικά και αφορούν κυρίως μακροοικονομικά μεγέθη, όπως το νομικό και οικονομικό περιβάλλον στο οποίο λειτουργεί μια επιχείρηση. Ωστόσο, ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην κερδοφορία των Τραπεζών έχει η εγχώρια και ξένη οικονομική δραστηριότητα, η οποία καθορίζεται από το κύμα της παγκοσμιοποίησης, την κυβερνητική πολιτική που εφαρμόζει κάθε χώρα και το γενικότερο νομικό περιβάλλον μέσα στο οποίο αναπτύσσεται ένα πιστωτικό Ίδρυμα.

Σύμφωνα με έρευνα σχετικά με την κερδοφορία στην παγκόσμια βιομηχανία (Mc Kinsey Company), τα συνολικά έσοδα και κέρδη του τραπεζικού κλάδου διαμορφώθηκαν σε \$788 δις., ξεπερνώντας κατά πολύ λοιπούς συγκρινόμενους κλάδους, με τις αναπτυσσόμενες χώρες να αναπτύσσουν μεγαλύτερα κέρδη και σε συντομότερο χρονικό διάστημα.

Το περιθώριο επιτοκίου- ο βασικότερος για πολλούς ερευνητές παράγοντας - που διαμορφώνει την κερδοφορία των τραπεζών εξαρτάται από (Jaffee 1989) :

- Το βαθμό συγκέντρωσης της αγοράς
- Τους ρυθμιστικούς περιορισμούς που απαγορεύουν σε μια Τράπεζα να αναλαμβάνει προσοδοφόρες δραστηριότητες
- Την δυνητική αύξηση πιστωτικού κινδύνου που μειώνει τα αναμενόμενα κέρδη
- Την τυχόν έκθεση τους σε επιτοκιακούς κινδύνους.

Μερικοί ερευνητές συνδέουν το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν με το τραπεζικό κέρδος (Staikouras & Wood 2003, Claeys & Vennet 2008) ενώ άλλοι αναφέρουν την επιρροή που ασκεί ο πληθωρισμός (Pasiouras & Kosmidou 2007). Σε πρόσφατη βιβλιογραφία δίνεται προσοχή στην δομή της τραπεζικής αγοράς, στις τραπεζικές μετοχές αλλά και σε διάφορους δείκτες (δάνεια/περιουσιακά στοιχεία).

Το υπόδειγμα Δομή – Συμπεριφορά – Απόδοση (SCP – Pasiouras & Kosmidou 2007) χρησιμοποιείται συχνά για την αξιολόγηση των επιδόσεων της τράπεζας και αναφέρει μια θετική εμπειρική σχέση μεταξύ της συγκέντρωσης της αγοράς και της κερδοφορίας των τραπεζών. Η σχέση αυτή αποδεικνύει ότι μια τράπεζα θα μπορούσε να κερδίσει έσοδα ανάλογα μονοπωλιακής αγοράς καθώς η τραπεζική συγκέντρωση αυξάνεται.

Ο τραπεζικός τομέας κάθε χώρας αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της οικονομίας της και η απρόσκοπτη λειτουργία του συμβάλλει στην ανάπτυξη της. Για αυτό σε κάθε χώρα (κυρίως ΗΠΑ) εκπονούνται πολλές μελέτες για την κερδοφορία και την αποτελεσματικότητα των τραπεζών. Μια πολύ διαδεδομένη μέθοδος αποτελεσματικότητας είναι η Data Envelopment Analysis - DEA – για την οποία αναφέρεται ότι έχουν διεκπεραιωθεί πολλές πρόσφατες μελέτες σχεδόν σε όλους τους τραπεζικούς τομείς παγκοσμίως. Στην βιβλιογραφία αναλύσεις έχουν λάβει χώρα τόσο σε αναπτυγμένες όσο και σε αναπτυσσόμενες χώρες σε παγκόσμιο επίπεδο. Τα κύρια πλεονεκτήματα της είναι τα εξής :

- Παρέχει μεγαλύτερη ευρύτητα και κατανόηση σε σχέση με τους δείκτες,
- Δεν απαιτεί πρόσβαση σε δεδομένα μεγάλων χρονικών περιόδων,
- Μπορεί να εφαρμοστεί επιτυχώς και σε μικρά δείγματα,
- Δεν απαιτεί την ύπαρξη υποθέσεων για την κατανομή της αναποτελεσματικότητας,
- Δεν απαιτεί συγκεκριμένη μορφή στα δεδομένα για να κατατάξει τις πιο αποτελεσματικές τράπεζες.

Οι περιορισμοί της DEA αναφέρονται, καταρχάς, στο ότι τα αποτελέσματα της μεθόδου για την αποτελεσματικότητα είναι σχετικές τιμές και μετρώνται σε συνάρτηση με τους εξεταζόμενους στόχους. Επίσης είναι αρκετά ευαίσθητη σε λανθασμένες ή ακραίες πληροφορίες οι οποίες μπορεί να επηρεάσουν σημαντικά το αποτέλεσμα των υπολογισμών.

Παραλλαγή της DEA αποτελεί η Culturally Adjusted DEA (CA-DEA), που είναι προσαρμοσμένη στις πολιτισμικές και περιβαλλοντικές διαφορές που μπορεί να προκύψουν από μία συγχώνευση ή και άλλους παράγοντες. Εκτός από την DEA χρησιμοποιείται μια πληθώρα μεθόδων με διάφορες κατηγοριοποιήσεις του. Η εργασία του Tarawneh (2006) εξετάζει την κατάσταση των εμπορικών τραπεζών στο Ομάν με την χρήση αριθμοδεικτών και χρηματοοικονομικών στοιχείων. Σε μελέτη για πολωνικές τράπεζες (Wozniowska 2008) διαχωρίζεται η παραδοσιακή μέθοδος των αριθμοδεικτών από τις παραμετρικές μεθόδους που απαιτούν γνώση της συνάρτησης παραγωγής και από τις μη παραμετρικές μεθόδους που δεν απαιτούν τέτοιου είδους γνώση.

Γενικά υπάρχουν πολλές εργασίες που συγκρίνουν την μέθοδο DEA με έναν ή περισσότερους αριθμοδείκτες. Και οι δύο αυτές μέθοδοι DEA και σχετικοί αριθμοδείκτες (ROA, δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας, επισφαλών δανείων κα.) χρησιμοποιούνται για σύγκριση της αποτελεσματικότητας τραπεζικών ιδρυμάτων πριν και μετά από εκτεταμένες συγχωνεύσεις (Ινδονησία-Viverita, 2008). Σε αυτή αποδεικνύεται ότι μέσω των συγχωνεύσεων βελτιώθηκε η αποτελεσματικότητα ενώ σε άλλες μελέτες αμφισβητείται. Σε μελέτη των Oberholzer και Van Der Westhuizen (2004) υποστηρίζεται ότι οι αριθμοδείκτες χαρακτηρίζονται από έλλειψη ξεκάθਾਰου μέτρου σύγκρισης για την εξαγωγή αποτελεσμάτων, εφαρμόζονται η μέθοδος DEA και αριθμοδείκτες σε ορισμένα τοπικά καταστήματα μιας από τις μεγαλύτερες τράπεζες της νότιας Αφρικής για να γίνει αξιολόγηση των 2 μεθόδων. Ωστόσο, παρόλο που σε ορισμένες περιπτώσεις η DEA και οι αριθμοδείκτες κερδοφορίας και αποτελεσματικότητας σχετίζονται θετικά και θεωρούνται ισότιμοι, μερικά από τα αποτελέσματα δεν αποδεικνύουν μια τέτοια σχέση και

συμπεραίνεται ότι η DEA είναι καλό να χρησιμοποιείται συμπληρωματικά με τους αριθμοδείκτες αλλά και το αντίστροφο.

2.2 ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΚΕΡΔΟΦΟΡΙΑ

Οι Halkos και Salamouris (2004) στην μελέτη τους για τις ελληνικές εμπορικές τράπεζες για τα έτη 1997-1999 θεωρούν ότι οι δύο μέθοδοι είναι συμπληρωματικές. Η ανάλυση των Jackson και Duygun- Fethi (2000) για την αποτελεσματικότητα των τουρκικών τραπεζών, αποδεικνύει ότι οι μεγαλύτερες τράπεζες είναι πιο αποτελεσματικές, οι κρατικές τράπεζες έχουν υψηλότερο δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας (με επενδύσεις σε χαρτοφυλάκια χαμηλής απόδοσης) ενώ εκείνες με πολιτικές επέκτασης των υποκαταστημάτων τους εμφανίζουν λιγότερη αποτελεσματικότητα.

Η Kablan (2007) στην μελέτη της για τις τράπεζες σε αναπτυσσόμενες χώρες εξετάζει την αποτελεσματικότητα της WAEMU (West African Economic Monetary Union/ Οικονομική και Νομισματική Ένωση της Δυτικής Αφρικής) εφαρμόζοντας την DEA και παραμετρικές μεθόδους. Στην WAEMU συμμετέχουν αρκετές χώρες (πχ. Ακτή Ελεφαντοστού, Μαλί, Νιγηρία, Σενεγάλη) και περιλαμβάνει 70 τράπεζες και 20 χρηματοοικονομικά ιδρύματα. Η ανάλυση δείχνει ότι πιο αποτελεσματικές είναι οι τοπικές ιδιωτικές τράπεζες, έπειτα οι ξένες και τέλος οι κρατικές. Στις εργασίες των Pora (2009) και Fraker (2006) για την αποτελεσματικότητα, αναφέρεται η μέθοδος της προστιθέμενης αξίας Economic Value Added / EVA η οποία υποστηρίζεται ότι υπερέχει των άλλων μεθόδων γιατί λαμβάνει υπόψη της το κόστος των Ιδίων Κεφαλαίων και στοχεύει στην μεγιστοποίηση του πλούτου των μετόχων. Οι Racosevic και Dragasevic (2009) χρησιμοποιούν πολυκριτηριακά μοντέλα όπως η CAMELS (Capital Adequacy, Asset Quality, Management, Earnings, Liquidity, and Sensitivity to market risk) η DEA και η AHP (Analytic Hierarchy Process). Η CAMELS εξετάζει την αποτελεσματικότητα των τραπεζών βασισμένη στην κεφαλαιακή επάρκεια, στην ποιότητα των περιουσιακών στοιχείων, στην διοίκηση, στα έσοδα, στην ρευστότητα και στην ευαισθησία στον κίνδυνο της αγοράς. Η DEA αξιολογεί την αποτελεσματικότητα εξετάζοντας τις εισροές και τις εκροές των τραπεζών. Η AHP τέλος, εφαρμόζεται στην λήψη πολύπλοκων

αποφάσεων των οποίων τα κριτήρια βασίζονται σε πολλαπλά χαρακτηριστικά (συγκριτική αξιολόγηση και σύνθεση προτεραιοτήτων).

Στην ανάλυση της η Mester (2003), ασχολείται με τις τεχνικές αποτελεσματικού συνόρου στην μέτρηση της αποτελεσματικότητας των κεντρικών τραπεζών, χωρίζοντας τις σε παραμετρικές (stochastic frontier approach, thick frontier approach και distribution free approach) και μη παραμετρικές (DEA και free disposable hull analysis/ FDH). Οι πρώτες παρουσιάζονται περισσότερο πλήρεις για το γεγονός ότι λαμβάνουν υπόψη το τυχαίο σφάλμα στα δεδομένα παράγοντας πιο αξιόπιστα αποτελέσματα. Η μελέτη των Hollo & Nagy (2006) συγκρίνει την αποτελεσματικότητα μεταξύ των 15 παλαιών μελών – κρατών και των 25 χωρών της Ευρώπης για τα έτη 1999-2003, με τα αποτελέσματα να δείχνουν υπεροχή των παλαιών κρατών αλλά το συγκριτικό τους πλεονέκτημα σε σχέση με το κόστος να μειώνεται συνεχώς. Για την ίδια περίοδο οι Staikouras et al. (2008) παρατηρούν χαμηλή αποτελεσματικότητα κόστους και διαφορές από χώρα σε χώρα, ενώ μεσαίου μεγέθους τράπεζες με κάποιου είδους ξένη ιδιοκτησία είναι περισσότερο αποτελεσματικές.

Αναφορικά με την είσοδο των τραπεζών σε νέα αγορές, η βιβλιογραφία αναφέρει ρητά ότι η ανάπτυξη προς ξένες αγορές οδηγεί σε μεγαλύτερο ανταγωνισμό, γεγονός που βοηθά την ευημερία των δανειστών αλλά μειώνει τα μονοπωλιακά δικαιώματα μιας εγχώριας τράπεζας. Τελευταία, η διάρθρωση της αγοράς του τραπεζικού κλάδου σε πολλές αναπτυσσόμενες χώρες έχει υποστεί σημαντικές αλλαγές καθώς η συνεχιζόμενη χρηματοπιστωτική απελευθέρωση ενθαρρύνει την είσοδο ξένων παιχτών στην εγχώρια τραπεζική αγορά και στη συνέχεια έχει ως αποτέλεσμα να δημιουργεί αλλαγές στον τραπεζικό ανταγωνισμό. Μαλιστα, η έρευνα των Peria & Mody (2004) έδειξε ότι η αυξημένη διείσδυση ξένων τραπεζών στην Λατινική Αμερική επέδρασε στην μείωση της συγκέντρωσης τραπεζών στις αναπτυσσόμενες χώρες αλλά και στο προσδιοριζόμενο περιθώριο επιτοκίου.

Η είσοδος ξένων τραπεζών επιδρά θετικά στον εγχώριο τραπεζικό τομέα καθώς μεταδίδει την τεχνογνωσία και την εξειδίκευση που διαθέτει μια μεγάλη

πολυεθνική τράπεζα. Οι Caeys & Hainz επεξεργάστηκαν μια θεωρητική ανάλυση κατά την οποία οι εγχώριες τράπεζες διέθεταν καλύτερη πληροφόρηση για τους πελάτες τους αλλά οι ξένες μπορούσαν να εντοπίσουν καλύτερα τις πιστοδοτικές τους ικανότητες και ανάγκες. Συνεπώς, η είσοδος ξένων τραπεζών μειώνει τα επιτόκια για νέα δάνεια που θα χορηγηθούν, ενώ άλλες μελέτες σημειώνουν ότι κατά την είσοδο ξένων τραπεζών οι συνθήκες της αγοράς να έχουν διαμορφωθεί έτσι ώστε οι εγχώριες τράπεζες να διαθέτουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα.

Η συμμετοχή ξένων τραπεζών αποτελεί γεγονός της απελευθέρωσης των χρηματοπιστωτικών αγορών και του διεθνούς συνασπισμού που αντιμετωπίζουν οι αναπτυσσόμενες χώρες τα τελευταία χρόνια. Τα εμπειρικά στοιχεία δείχνουν ότι στις αναδυόμενες αγορές, οι ξένες τράπεζες είναι πιο επικερδείς και αποτελεσματικές από τις εγχώριες. Ωστόσο, η εμπειρική ανάλυση για την λειτουργία των ξένων τραπεζών επικεντρώθηκε κυρίως στην περίπτωση της ΕΕ ή των ΗΠΑ για τράπεζες που λειτουργούν στο εξωτερικό. Η ανάλυση αυτή ερευνά τους κύριους παράγοντες που επηρεάζουν την κερδοφορία των ξένων τραπεζών σε σχέση με τις εγχώριες, υπολογίζοντας παράλληλα σημαντικές παραμέτρους όπως την δομή της τραπεζικής αγοράς, το μακροοικονομικό περιβάλλον και το σύγχρονο θεσμικό περιβάλλον. Κύριοι στόχοι αυτής της ανάλυσης είναι :

- Να ανακαλύψει την στενή σχέση μεταξύ της τραπεζικής κερδοφορίας και της συνεχώς μεταβαλλόμενης δομής της αγοράς,
- Να εξετάσει κατά πόσο επηρεάζεται αυτή η κερδοφορία από τις μακροοικονομικές διαφορές που εντοπίζονται σε κάθε κράτος και
- Να παρατηρήσει πώς οι τραπεζικοί κανόνες και ο πιστωτικός κίνδυνος κάθε χώρας επηρεάζουν τόσο την εγχώρια τράπεζα όσο και τις ξένες.

2.3 ΤΡΑΠΕΖΕΣ ΣΤΙΣ ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΕΣ

Η είσοδος ξένων τραπεζών διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη της τραπεζικής αγοράς στις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης (CEEC – Central and Eastern European Countries). Πρώτα από όλα η εισροή ξένων κεφαλαίων μείωσε τα δημοσιονομικά κόστη της αναδιάρθρωσης αλλά και τα ηθικά διλήμματα για οικονομική διάσωση των υπό κατάρρευση τραπεζών. Επιπλέον, η είσοδος ξένων τραπεζών επηρέασε θετικά την υφιστάμενη τεχνογνωσία και την εταιρική κουλτούρα των τραπεζών βελτιώνοντας έμμεσα με αυτό τον τρόπο την αποτελεσματικότητά τους. Τέλος, η αύξηση της ανταγωνιστικότητας ήταν ένα ακόμα πλεονέκτημα, καθώς οι εγχώριες τράπεζες περιόρισαν τα μεγάλα λειτουργικά κόστη και αναπτύχθηκαν περισσότερο αποτελεσματικά. Το μεγαλύτερο όμως πλεονέκτημα θα πρέπει να θεωρείται η έλλειψη ευαισθησίας των ξένων τραπεζών στις εγχώριες συνθήκες που επικρατούν και επομένως η δυνατότητα για μεγαλύτερη πρόσβαση στις διεθνείς αγορές. Δεν είναι άλλωστε λίγες οι φορές όπου οι μητρικές τράπεζες μετατρέπονται σε δανειστές (με αύξηση μετοχικού κεφαλαίου) όταν οι θυγατρικές τους αντιμετωπίζουν σοβαρά οικονομικά προβλήματα. Ένα τέτοιο παράδειγμα αποτελεί η Βελγική τράπεζα KBC, η οποία προέβη σε αύξηση μετοχικού κεφαλαίου των θυγατρικών της Kredyt Bank (Πολωνία) και K & H (Ουγγαρία) όταν αυτές βρέθηκαν σε δεινή οικονομική κατάσταση από την κατακόρυφη αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων τους. Οι σύγχρονες στρατηγικές ωστόσο, αποδεικνύουν ότι μπορεί να ισχύσει και το αντίθετο. Τυχόν προβλήματα της μητρικής και κυρίως έλλειψη ρευστότητας, είναι δυνατόν να οδηγήσουν σε κλείσιμο αρκετές από τις θυγατρικές που βρίσκονται σε διάφορες ευρωπαϊκές χώρες. Δεν είναι λίγες και οι περιπτώσεις όπου οι managers οδηγούνται σε ακύρωση των επιχειρηματικών τους πλάνων προς μία χώρα καθώς η επένδυση των ίδιων κεφαλαίων σε άλλη θυγατρική μπορεί να αποδειχτεί περισσότερο κερδοφόρα.

Η παρούσα εργασία ερευνά τα στοιχεία που συνθέτουν την κερδοφορία των Τραπεζών συλλέγοντας στοιχεία από μια ευρεία γκάμα τραπεζών με επιλογή από χώρες της Κεντρικής και Νοτιοανατολικής Ευρώπης (CEEC – κυρίως Βουλγαρία Τσεχία, Εσθονία, Ουγγαρία, Λετονία, Λιθουανία, Πολωνία,

Ρουμανία, Σλοβακία, Σλοβενία, Κροατία, Αλβανία, Βοσνία – Ερζεγοβίνη, ΠΓΔΜ και Σερβία – Μαυροβούνιο). Θα πρέπει εδώ να αναφερθεί, ο εννοιολογικός διαχωρισμός μεταξύ των ξένων τραπεζών που εισέρχονται σε μια νέα αγορά με την εξαγορά υφιστάμενης τράπεζας και εκείνων που ιδρύουν ένα νέο πιστωτικό ίδρυμα από μηδενική βάση. Ο διαχωρισμός είναι ιδιαίτερα σημαντικός καθώς η κάθε τράπεζα εφαρμόζει και διαφορετική στρατηγική.

Η παρουσία των ξένων τραπεζών σε μια εγχώρια αγορά πήρε διάφορες μορφές με κυριότερες την δημιουργία εκτενών δικτύων καταστημάτων αλλά και την ίδρυση ανεξάρτητων γραφείων. Η μελέτη (των Cerutti, Dell' Ariccia, Peria 2007) απέδειξε ότι το ρυθμιστικό πλαίσιο που επικρατεί στην εγχώρια αγορά ασκεί έντονη επιρροή στην οργανωτική δομή των ξένων τραπεζών. Η φορολογία ασκεί επίσης σημαντικές επιδράσεις ενώ οι διαφορετικές οργανωτικές δομές συχνά συνδέονται με διαφορετικά επίπεδα διείσδυσης στην εγχώρια αγορά. Τα υποκαταστήματα είναι πιο συνηθισμένα όταν ο όγκος των εργασιών είναι πιο περιορισμένος ενώ οι ξένες τράπεζες ακολουθούν συνήθως την δομή που εφαρμόζουν στην χώρα που είναι εγκατεστημένη η μητρική εταιρεία.

Στην συνέχεια της παρούσας εργασίας θα εξετάσουμε την κερδοφορία των εγχώριων και ξένων τραπεζών (με τις δύο υποκατηγορίες που αναλύθηκαν παραπάνω) συγκρίνοντας την απόδοση επί των περιουσιακών στοιχείων με αρκετές μεταβλητές μερικές από τις οποίες είναι οι εξής :

- Ειδικά χαρακτηριστικά της κάθε τράπεζας (ιδιοκτησία, ύψος χορηγούμενων δανείων, κεφαλαιοποίηση, τιμή μετοχής),
- Μακροοικονομικό περιβάλλον της χώρας που εισέρχεται η ξένη τράπεζα (ΑΕΠ, δείκτης πληθωρισμού, πραγματικές τιμές της αγοράς),
- Δείκτες ανάπτυξης του οικονομικού κλάδου για την άνω χώρα,
- Δείκτες απόδοσης των θυγατρικών τραπεζών (ROA, κεφαλαιοποίηση κα.) και
- Μακροοικονομικές συνθήκες στην χώρα που βρίσκεται η μητρική εταιρεία.

Ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά της περιόδου μετάβασης των χωρών της Κεντρικής & Ανατολικής Ευρώπης στην ελεύθερη οικονομία ήταν η είσοδος των ξένων τραπεζών στα τοπικά χρηματοπιστωτικά συστήματα. Πράγματι, η άνοδος του ποσοστού ελέγχου χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων από ξένες τράπεζες ήταν έντονη, καθώς από 8% το 1995 έφθασε το 50% το 2002. Η περίοδος μετάβασης αυτών των χωρών χαρακτηρίζεται από μεγάλες μεταβολές τόσο σε θεσμικό περιβάλλον όσο και στην ευστάθεια του χρηματοπιστωτικού τομέα αλλά και τις τραπεζικές κρίσεις. Οι περισσότερες από τις χώρες που αναφέρθηκαν παραπάνω, έχουν εφαρμόσει από τις αρχές της δεκαετίας του '90 πολιτική χρηματοοικονομικής απελευθέρωσης, επιτρέποντας σε ξένες τράπεζες να ιδρύσουν υποκαταστήματα αλλά και πολιτική ιδιωτικοποιήσεων που στις περισσότερες περιπτώσεις οδήγησε στην εξαγορά τραπεζών από άλλες του εξωτερικού. Άλλωστε, ακόμα και σήμερα γίνεται αντιληπτό ότι οι εκάστοτε κυβερνήσεις έχουν διαμορφώσει το εγχώριο θεσμικό και εποπτικό πλαίσιο με τέτοιο τρόπο ώστε να ευνοεί την είσοδο των ξένων τραπεζών στην χώρα.

Πολλοί είναι οι παράγοντες που προσδιορίζουν τον τρόπο και τον χρόνο εισόδου μιας ξένης τράπεζας σε αναδυόμενη αγορά. Αρχικά, οι εν λόγω χώρες προσφέρουν ευκαιρίες για την πραγματοποίηση μεγάλων κερδών καθώς δεν υπάρχει έντονος ανταγωνισμός ενώ παράλληλα υφίστανται υψηλότερα περιθώρια επιτοκίου. Σημαντικός παράγοντας μπορούσε να θεωρηθεί - μέχρι πριν από λίγο καιρό - και το γεγονός ότι οι περισσότερες χώρες της ΝΑ Ευρώπης θα εντάσσονταν στην Ευρωπαϊκή Ένωση, κάτι που θα βελτίωνε την μακροοικονομική τους κατάσταση (η κρίση που πλήττει αυτή την στιγμή την Ευρωζώνη σταμάτησε προσωρινά κάθε σχέδιο για νέα ένταξη). Τρίτον, η διείσδυση των ξένων τραπεζών μπορεί να διαδραματίσει υποστηρικτικό ρόλο στην είσοδο πολλών επιχειρήσεων από διάφορους κλάδους της οικονομίας σε συνδυασμό με την χαμηλή φορολογία. Τέλος, τα πιστωτικά ιδρύματα με πολυεθνική παρουσία θεωρούνται πιο ικανά από άποψη τεχνογνωσίας και ανθρώπινου δυναμικού να αναδιαρθρώσουν τις σχετικά αναποτελεσματικές εγχώριες τράπεζες.

Η παρούσα εργασία προσπαθεί να απαντήσει σε δύο βασικά ερωτήματα : η είσοδος των ξένων τραπεζών καθιστά άραγε και τις υπόλοιπες εγχώριες τράπεζες πιο αποτελεσματικές; Συμβάλλουν στην διαμόρφωση εύρωστων πιστωτικών ιδρυμάτων ή ενδιαφέρονται αποκλειστικά για την αύξηση της λειτουργικής τους κερδοφορίας; Η ταχεία άνοδος του βαθμού ελέγχου του τραπεζικού συστήματος από ξένες τράπεζες αλλά και η διεθνής οικονομική βιβλιογραφία φαίνονται να απαντούν στα άνω ερωτήματα μάλλον θετικά, αν και δεν είναι και λίγα τα αντίθετα εμπειρικά αποτελέσματα που έχουν κατά καιρούς εμφανιστεί. Με την εμπειρική μελέτη που θα αναλυθεί σε επόμενη ενότητα, γίνεται μια προσπάθεια σύγκρισης κόστους – οφέλους από την παρουσία των ξένων τραπεζών στις τοπικές αγορές.

2.4 ΛΟΓΟΙ ΕΙΣΡΟΗΣ ΞΕΝΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΣΕ ΕΓΧΩΡΙΕΣ ΑΓΟΡΕΣ

Οι λόγοι που οδηγούν τις τράπεζες στην απόφαση για είσοδο σε νέες αγορές – μέσω εξαγορών και συγχωνεύσεων- είναι αρκετοί και διακρίνονται ανάλογα με την χρονική τους υπόσταση σε βραχυπρόθεσμους, μεσοπρόθεσμους και μακροπρόθεσμους.

Σε βραχυπρόθεσμο επίπεδο τα κίνητρα των ξένων τραπεζών είναι τα ακόλουθα :

- Αύξηση των κερδών ανά μετοχή, καθώς η ανάπτυξη μιας τράπεζας σε ένα νέο επιχειρηματικό περιβάλλον δημιουργεί νέες προσδοκίες στους μετόχους για δημιουργία υπεραξίας,
- Αύξηση των συνεργιών που δημιουργούνται από ενδεχόμενη επέκταση των τραπεζών, καλύτερη οικονομική διάρθρωση και αντιμετώπιση προβλημάτων ρευστότητας,
- Δημιουργία φορολογικών οφελών λόγω αλλαγής φορολόγησης επί των κερδών της τράπεζας

Σε μεσοπρόθεσμο επίπεδο εστιάζουμε κυρίως στα εξής :

- Αύξηση της δανειοληπτικής ικανότητας της τράπεζας, καθώς στον ενοποιημένο ισολογισμό αυξάνονται τα Ίδια Κεφάλαια και συνεπώς το ρίσκο των μετόχων για τον αναλαμβανόμενο κίνδυνο,
- Βελτίωση του συνολικού δανεισμού που προκύπτει από το νέο σχήμα και επίτευξη μεγαλύτερης αποτελεσματικότητας.

Τέλος σε μακροπρόθεσμο επίπεδο μπορούμε να ισχυριστούμε τα εξής :

- Εκμετάλλευση των οικονομιών κλίμακας λόγω της αύξησης του μεγέθους της τράπεζας. Αύξηση της παραγωγής / υπηρεσιών οδηγεί σε μικρότερη αύξηση του κόστους και επομένως βελτίωση της κερδοφορίας,
- Εκμετάλλευση οικονομιών φάσματος που απορρέουν από το γεγονός ότι οτιδήποτε η τράπεζα χρησιμοποιούσε πριν την επέκτασή της σε μια νέα αγορά, τώρα αυτό ενοποιείται και στο νέο όμιλο που θα προκύψει,
- Αύξηση μεριδίου αγοράς της εισερχόμενης τράπεζας, οδηγεί σε αύξηση της δύναμής της, παρέχοντας πλεονεκτήματα ασφάλειας και υπεροχής

έναντι των ανταγωνιστών της τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό.

- Δυναμική επέκταση σε νέες αγορές, γεγονός που έχει πραγματοποιηθεί πλήρως στις περιπτώσεις των χωρών της Κεντρικής και ΝΑ Ευρώπης όπου οι πολυεθνικές τράπεζες αναπτύχθηκαν πολύ σύντομα και σε μεγάλη έκταση.,
- Διασπορά του κινδύνου καθώς οι τράπεζες ενισχύουν και συμπληρώνουν τις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες σε νέες αγορές ενώ παράλληλα αποφεύγουν τον έντονο ανταγωνισμό στην χώρα την οποία αρχικώς βρίσκονται εγκατεστημένες,
- Βελτίωση της αποδοτικότητας και της υφιστάμενης κερδοφορίας καθώς παρουσιάζονται νέα κίνητρα από την είσοδο σε νέες αγορές.

3. ΔΙΕΘΝΗΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

3.1 ΥΠΕΡ & ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΔΙΕΙΣΔΥΣΗΣ ΞΕΝΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Η οικονομική βιβλιογραφία (Καπόπουλος και Λαζαρέτου 2007) διερευνά πολλούς διαύλους μέσω των οποίων η παρουσία των ξένων τραπεζών (σε χώρες της ΝΑ Ευρώπης) ενδέχεται να επηρεάζει θετικά ή αρνητικά τη συνολική αποτελεσματικότητα του εγχώριου τραπεζικού συστήματος. Υπάρχουν αρκετά βασικά επιχειρήματα υπέρ του ανοίγματος των τραπεζικών τομέων των αναδυόμενων αγορών σε ξένα πολυεθνικά σχήματα.

Πρώτον, η παρουσία ξένων τραπεζών διευκολύνει τις εισροές κεφαλαίων – τα οποία χρηματοδοτούν εγχώρια επενδυτικά σχέδια – και επίσης οδηγούν σε αύξηση των χορηγήσεων και των προσφερόμενων δανειακών κεφαλαίων. Δεύτερον, οι ξένες τράπεζες - στα πλαίσια του ανταγωνισμού – ωθούν τις εγχώριες να μειώσουν το λειτουργικό τους κόστος και να αυξήσουν την αποτελεσματικότητά τους. Ο ανταγωνισμός αυτός, οδηγεί σε βελτίωση της ποιότητας, της τιμολόγησης και της ποσότητας των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Τρίτον, όπως έχει ήδη αναφερθεί, η παρουσία ξένων τραπεζών μπορεί να προσφέρει πολλά στον τομέα της τεχνολογίας. Εισάγοντας νέα τραπεζική τεχνολογία, οι ξένες τράπεζες υποχρεώνουν τις εγχώριες να υιοθετήσουν παρόμοια ανταγωνιστικά εργαλεία ώστε να διατηρήσουν το υφιστάμενο μερίδιο αγοράς. Συνήθως, οι ξένες τράπεζες εισάγουν από την μητρική εταιρεία συστήματα ελέγχου με υψηλής ποιότητας λογισμικό και επομένως συμβάλλει έτσι στην καθιέρωση αποτελεσματικότερων μεθόδων ελέγχου του λειτουργικού κόστους. Τέταρτον, η παρουσία των ξένων τραπεζών βελτιώνει αισθητά την ποιότητα του ανθρωπίνου κεφαλαίου, καθώς προσλαμβάνονται στελέχη υψηλών προσόντων και δεξιοτήτων τα οποία με τις ικανότητες και εμπειρίες που διαθέτουν ωθούν όχι μόνο τον χρηματοπιστωτικό τομέα αλλά και το σύνολο της εγχώριας οικονομίας γενικότερα. Δεν είναι λίγοι τέλος, εκείνοι οι οποίοι ισχυρίζονται ότι η έλευση των ξένων τραπεζών και των νέων ιδιωτικών κεφαλαίων συμβάλλει στην απεξάρτηση του εγχώριου τραπεζικού συστήματος από την κρατική παρέμβαση.

Από την άλλη πλευρά υπάρχουν και αρκετές ανησυχίες σχετικά με την ανάπτυξη των ξένων τραπεζικών ιδρυμάτων. Η πιο συνηθισμένη κριτική είναι ότι η έλευση ξένων τραπεζών εντείνει τον εγχώριο ανταγωνισμό, δημιουργεί έντονες πιέσεις – ίσως και προβλήματα φερεγγυότητας – στις εγχώριες τράπεζες και κινδύνους αποσταθεροποίησης σε όλη την οικονομία γενικότερα. Μια δεύτερη ανησυχία έγκειται στο γεγονός τη αστάθειας που μπορούν να προκαλέσουν οι ξένες τράπεζες σε περιόδους κρίσης, τόσο στην χώρα υποδοχής όσο και στην χώρα προέλευσης, αν επιχειρήσουν να μειώσουν την παρουσία τους ρευστοποιώντας τις συμμετοχές τους σε κάποιες τράπεζες. Τέλος, η ραγδαία ανάπτυξη των ξένων τραπεζών σε εγχώρια τραπεζικά συστήματα, αποδυναμώνει αρκετές φορές τις τοπικές εποπτικές αρχές, καθώς το εγχώριο θεσμικό πλαίσιο δεν είναι συνήθως πλήρως ανεπτυγμένο.

Έως τώρα έχουν δημοσιευθεί πολλές εργασίες που ερευνούν εμπειρικά τις συνέπειες της παρουσίας των ξένων τραπεζών σε εγχώρια τραπεζικά συστήματα. Κοινό εύρημα όλων αυτών είναι ότι η παρουσία των ξένων τραπεζών ενισχύει την αποτελεσματικότητα των τραπεζών λόγω της αύξησης του ανταγωνισμού. Γίνεται ωστόσο και αναφορά για αύξηση του κόστους των εγχώριων τραπεζών με την έλευση των ξένων πολυεθνικών. Όπως όμως αποδεικνύουν οι Hermes & Lensink το 2004, το κόστος αυτό εξαρτάται κατά πολύ από το επίπεδο της χρηματοοικονομικής ανάπτυξης της χώρας υποδοχής. Βραχυχρόνια, το κόστος ανέρχεται λόγω δαπανών επένδυσης σε υποδομές και ανθρώπινο δυναμικό προκειμένου να βελτιωθεί η ποιότητα παρεχόμενων προϊόντων και υπηρεσιών, γεγονός που μακροχρόνια αλλάζει καθώς οι ανωτέρω δαπάνες οδηγούν σε μείωση κόστους και υψηλότερη αποτελεσματικότητα. Η παρουσία τέλος των ξένων τραπεζών, επιδρά θετικά και στην σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος, καθώς οι τυχόν τοπικές τραπεζικές κρίσεις που θα δημιουργηθούν εξουδετερώνονται ευκολότερα.

3.2 ΔΕΙΚΤΕΣ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΧΩΡΩΝ

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται συνοπτικά τα χαρακτηριστικά του χρηματοπιστωτικού συστήματος των χωρών του CEEC που αναφέρθηκε πιο πάνω και ο ρόλος των τραπεζών σε συνάρτηση με την οικονομική ανάπτυξη των χωρών αυτών.

Στην βιβλιογραφία χρησιμοποιούνται τρεις δείκτες οι οποίοι μετρούν την χρηματοοικονομική ανάπτυξη μεταξύ χωρών. Ο πρώτος δείκτης είναι Σύνολο ενεργητικού τραπεζών/ΑΕΠ της εξεταζόμενης χώρας και προσφέρει χρήσιμα συμπεράσματα για την σημαντικότητα των τραπεζικών υπηρεσιών σε σχέση με το οικονομικό μέγεθος της χώρας. Ο δείκτης αυτός εμφανίζει σταθερή ανοδική πορεία από το 1999 και μετά, με τις χώρες του CEEC ωστόσο να υπολείπονται αρκετά του εν λόγω δείκτη – ξεχωρίζουν ελαφρώς η Βουλγαρία και η Ρουμανία, οι οποίες άλλωστε εντάχθηκαν και πιο πρόσφατα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ο δεύτερος δείκτης, αναφέρεται στο επίπεδο των παρεχόμενων πιστώσεων των εμπορικών τραπεζών προς τον ιδιωτικό τομέα εκφρασμένο ως ποσοστό του ΑΕΠ και εκφράζει την διοχέτευση δανειακών κεφαλαίων προς τους επενδυτές. Η βιβλιογραφία αναφέρει ότι οι χορηγήσεις προς τον ιδιωτικό τομέα στις περισσότερες χώρες παρουσιάζουν μεγάλη ανομοιομορφία με μόνη την Κροατία να πλησιάζει τον μέσο όρο των χωρών της Ευρωζώνης. Κοινό χαρακτηριστικό αποτελεί το γεγονός ότι σε όλες τις χώρες οι πιστώσεις προς τον ιδιωτικό τομέα παρουσιάζουν ανοδική τάση, ενώ αυτές προς τον δημόσιο καθοδική. Το γεγονός αυτό εξηγείται διότι την περίοδο 1993-2004 επιταχύνθηκε ο ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης, οι ιδιώτες επενδυτές στην προσπάθειά τους να βρουν νέα κεφάλαια - και λόγω της ρηχής τοπικής χρηματιστηριακής αγοράς – στρέφονται αποκλειστικά στις τράπεζες οι οποίες χρηματοδοτούν ολοένα και περισσότερο τα επενδυτικά σχέδιά τους. Ο τρίτος δείκτης εκφράζει την τραπεζική διαμεσολάβηση/κατά κεφαλήν εισόδημα. Η οικονομική βιβλιογραφία (King & Levine 2000, Khan & Senhadji 2000) αναφέρει ότι ο όγκος των τραπεζικών εργασιών αυξάνεται καθώς αυξάνεται το κατά κεφαλήν εισόδημα. Δηλαδή χώρες με υψηλότερο κατά κεφαλήν εισόδημα όπως η Κροατία και η Βουλγαρία διαθέτουν πιο ανεπτυγμένο τραπεζικό σύστημα από ότι η Αλβανία και η ΠΓΔΜ. Εν κατακλείδι, με βάση τους τρεις ανωτέρω χρηματοοικονομικούς δείκτες

οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι η Κροατία, Βουλγαρία και Βοσνία-Ερζεγοβίνη διαθέτουν περισσότερο ανεπτυγμένους τραπεζικούς τομείς, ενώ η Αλβανία, η Σερβία και η Ρουμανία τους λιγότερο ανεπτυγμένους. Μόνο στην ΠΓΔΜ ο βαθμός τραπεζικής διαμεσολάβησης είναι σχετικά χαμηλός. Το σύνολο όμως αυτών των χωρών καταβάλει μακροχρόνια προσπάθεια ώστε να δημιουργήσουν έναν υγιή τραπεζικό τομέα.

Η είσοδος των ξένων τραπεζών στις χώρες της ΝΑ Ευρώπης ξεκινά από τις αρχές της δεκαετίας του 1990, με την παρουσία τους να είναι ιδιαίτερα ισχυρή, γεγονός που αντικατοπτριζόταν τόσο στο σύνολο του ενεργητικού τους όσο και στον αριθμό των υποκαταστημάτων που διέθεταν στην εγχώρια αγορά. Στο τέλος του 2004, ξένα επενδυτικά σχήματα είχαν αποκτήσει τον έλεγχο σε αρκετές τράπεζες των χωρών της ΝΑ Ευρώπης, με τα ποσοστά αυτά να παρουσιάζουν περαιτέρω αύξηση τα επόμενα χρόνια. Αξιοσημείωτο ωστόσο, δεν είναι μόνο το γεγονός της διαχρονικής εξέλιξης του αριθμού των ξένων έναντι των εγχώριων τραπεζών αλλά οι διαφορές των χωρών που επηρεάζουν την ανωτέρω εξέλιξη. Ο αριθμός των ξένων τραπεζών αυξήθηκε πολύ πιο γρήγορα σε ορισμένες χώρες (Βουλγαρία, Κροατία, Ρουμανία, Αλβανία) έναντι με άλλες, ενώ παράλληλα η συμμετοχή των κρατικών τραπεζών έχει συρρικνωθεί στο ελάχιστο. Ένα άλλο κοινό χαρακτηριστικό αυτών των χωρών είναι ότι η είσοδος των ξένων τραπεζών επέφερε σημαντικές αλλαγές στο εγχώριο τραπεζικό σύστημα με τον ανταγωνισμό να γίνεται ιδιαίτερα έντονος, με αποτέλεσμα να προσφέρεται μια ευρεία ποικιλία τραπεζικών προϊόντων και υπηρεσιών. Επιπλέον, η εμπιστοσύνη του κοινού στο τραπεζικό σύστημα όλων αυτών των χωρών ενισχύθηκε και ο βαθμός της τραπεζικής διαμεσολάβησης έχει ανέλθει σημαντικά. Στην Βοσνία – Ερζεγοβίνη η συγκέντρωση της τραπεζικής αγοράς μέσω συγχωνεύσεων και εξαγορών συνεχίζεται με ταχύ ρυθμό, με παραπάνω από τις μισές τράπεζες να είναι ξένες και περίπου τα 2/3 του μετοχικού τους κεφαλαίου να ανήκουν σε ξένο μέτοχο. Στην Αλβανία οι 14 από τις συνολικά 16 τράπεζες είναι ξένες, ενώ μόνο στην ΠΓΔΜ ο τραπεζικός τομέας εξακολουθεί να χαρακτηρίζεται από μικρό βαθμό τραπεζικής διαμεσολάβησης. Στην Σερβία, η διαδικασία συγκέντρωσης της αγοράς έχει προχωρήσει πολύ με την πώληση πολλών

κρατικών τραπεζών σε ξένους επενδυτές, με το τραπεζικό σύστημα ωστόσο να χαρακτηρίζεται ακόμα από μεγάλο αριθμό μικρών τραπεζών.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ

3.3 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ & ΝΑ ΕΥΡΩΠΗΣ

Μελετώντας το τραπεζικό σύστημα των χωρών του CEEC, παρατηρούμε ότι υπάρχει μια γεωγραφική εξειδίκευση από ορισμένα ξένα τραπεζικά ιδρύματα. Οι μεγάλες Σκανδιναβικές τράπεζες (Swedbank, Skandinaviska Enskilda) μονοπωλούν τις τραπεζικές αγορές των βαλτικών χωρών ενώ οι ελληνικές (Εθνική Τράπεζα Ελλάδος, Τράπεζα Πειραιώς, Alpha Bank, Εμπορική Τράπεζα) επεκτείνονται αποκλειστικά στις βαλκανικές χώρες. Την ίδια στιγμή, οι Αυστριακές (Erste Bank, HVB Group, Raiffeisen) ελέγχουν μεγάλα μερίδια τραπεζικών μετοχών από το σύνολο των χωρών του CEEC – εκτός των βαλτικών χωρών. Η Mian σε μελέτη της το 2005 διαπίστωσε ότι οι γεωγραφικές αποστάσεις έχουν σημαντικό ρόλο στις επιδιωκόμενες συγχωνεύσεις καθώς πολλές φορές αποτελούν αποτρεπτικό παράγοντα για είσοδο σε ξένη τραπεζική αγορά ενώ παράλληλα αυξάνονται και τα κόστη συναλλαγών. Δεν αποτελεί λοιπόν έκπληξη το γεγονός ότι πολυεθνικές τράπεζες εισέρχονται σε χώρες με πιο εξοικειωμένο πολιτισμό, ήθη, έθιμα αλλά και γενικότερα οικονομικό και πολιτικό περιβάλλον.

Ουγγαρία :

Η πρώτη χώρα στις χώρες του CEEC που προσκάλεσε ξένους στρατηγικούς επενδυτές ήταν η Ουγγαρία. Μέχρι το 1994 οι ξένοι επενδυτές ήταν περιορισμένοι σε μετοχές μειοψηφίας στις ουγγρικές τράπεζες. Το ουγγρικό τραπεζικό σύστημα, όμως, έπασχε από περιορισμούς του προϋπολογισμού και του ηθικού κινδύνου, που προκύπτουν από επανειλημμένες κεφαλαιοποιήσεις τραπεζών μεταξύ 1993-1994. Για τη βελτίωση της εταιρικής διακυβέρνησης των τραπεζών και του δυσβάσταχτου φορολογικού κόστους επιτεύχθηκε συναίνεση το 1994 για την ιδιωτικοποίηση των τραπεζών σε στρατηγικούς ξένους επενδυτές. Η διαδικασία είχε ολοκληρωθεί μέχρι το τέλος του 1997, όταν όλες οι μεγάλες τράπεζες ελέγχονταν πλέον από ξένους επενδυτές. Η μόνη εξαίρεση ήταν η OTP, η μεγαλύτερη ουγγρική τράπεζα καταθέσεων που ιδιωτικοποιήθηκε μετά από δημόσια προσφορά στο χρηματιστήριο μέσω θεσμικών επενδυτών.

Βαλτικές χώρες :

Αν και οι Βαλτικές χώρες προσκάλεσαν άμεσα τους ξένους επενδυτές, εν τούτοις οι ξένες τράπεζες εμφανίστηκαν στην εγχώρια αγορά μετά την ρωσική κρίση του 1998. Οι τράπεζες σε αυτή την περιοχή είχαν μεγάλη έκθεση στην ρωσική αγορά και επομένως αντιμετώπιζαν αρκετές οικονομικές δυσκολίες λόγω της κρίσης. Για παράδειγμα, το 10% των περιουσιακών στοιχείων τραπεζών της Λετονίας ήταν εκτεθειμένα στην ρωσική αγορά, με το 1/3 αυτής της έκθεσης να αφορά ομόλογα της ρωσικής τράπεζας ΓΚΟ. Σαν αποτέλεσμα, η ρευστότητα των τραπεζών μειωνόταν σημαντικά, η διατραπεζική αγορά λειτουργούσε αναποτελεσματικά ενώ μεγάλο μέρος των καταθέσεων οδηγούνταν σε άλλες χώρες του εξωτερικού. Οι τράπεζες της Εσθονίας και της Λιθουανίας ήταν λιγότερο εκτεθειμένες στην ρωσική αγορά αλλά η κερδοφορία τους επηρεάστηκε, με την συνεχιζόμενη κρίση να οδηγεί στην ενοποίηση της τραπεζικής αγοράς και στην ιδιωτικοποίηση και των τελευταίων κρατικών τραπεζών. Με τις ενέργειες αυτές και μετά την αναδιάρθρωση της εγχώριας αγοράς, οι ξένες τράπεζες επωφελήθηκαν και απέκτησαν σημαντικά μερίδια της τοπικής αγοράς.

Βαλκανικές χώρες :

Η Βουλγαρία και η Ρουμανία ήταν πάντα απρόθυμες να ιδιωτικοποιήσουν τις τράπεζες τους και να επιτρέψουν την συμμετοχή πολυεθνικών εταιρειών και μόνο η τραπεζική κρίση τις έκανε να αναθεωρήσουν τις απόψεις τους. Βασικοί παράγοντες για το ξέσπασμα της κρίσης και στις 2 χώρες (1996-1997 για Βουλγαρία & 1998-1999 για Ρουμανία) ήταν η αποτελεσματική νομοθεσία, η έλλειψη περιορισμών στους τραπεζικούς προϋπολογισμούς και η παροχή απεριόριστης ρευστότητας από τις αντίστοιχες Κεντρικές τράπεζες. Στην Βουλγαρία, ο ανεξέλεγκτος δανεισμός και η μετέπειτα παροχή ρευστότητας από την Κεντρική Τράπεζα οδήγησε σε νομισματική και τραπεζική κρίση με αποτέλεσμα το 1996 το 75% των τραπεζικών δανείων να θεωρούνται μη εξυπηρετούμενα και οι βουλγαρικές αρχές να παραχωρούν μερίδια των κρατικών τραπεζών σε ξένους επενδυτές. Στην Ρουμανία η κρίση ξέσπασε με διαφορετικό τρόπο, καθώς οι τράπεζες χρηματοδοτούσαν αναποτελεσματικούς κρατικούς οργανισμούς και το 1998, παρά τις

δαπανηρές αυξήσεις μετοχικών κεφαλαίων πολλές μεγάλες τράπεζες κατέρρευσαν και οδηγήθηκαν στην ιδιωτικοποίηση.

Πολωνία :

Η Πολωνία – σε αντίθεση με άλλες χώρες – δεν επιβαρύνθηκε με μεγάλα δημοσιονομικά κόστη για να υποστηρίξει τον τραπεζικό τομέα και ίσως αυτό να αποτελεί και τον βασικό λόγο της ισχυρής πολιτικής αντίθεσης για την είσοδο ξένων επενδυτών. Αν και η ιδιωτικοποίηση ξεκίνησε από το 1993, εν τούτοις οι ξένοι επενδυτές περιορίζονταν σε μειοψηφία μετοχών και με την προϋπόθεση της αναδιάρθρωσης μιας οικονομικά προβληματικής τράπεζας. Μόλις το 1998 σταμάτησαν οι περιορισμοί για την είσοδο των ξένων επενδυτών μετά την ψήφιση νέων νόμων που εναρμονίστηκαν με τις οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Μάλιστα οι εκάστοτε κυβερνήσεις στην προσπάθεια τους να αυξήσουν τα κρατικά έσοδα, έθεσαν σαν όρο για την ιδιωτικοποίηση των τραπεζών την μεγάλη αύξηση των μετοχικών κεφαλαίων, όπου μόνο ξένες εταιρείες θα μπορούσαν να ανταπεξέλθουν στην καταβολή τέτοιων υπέρογκων ποσών.

Τσεχία :

Η μαζική ιδιωτικοποίηση του τραπεζικού τομέα οδήγησε σε μια μεγάλη αποτυχία την Τσεχική Δημοκρατία η οποία υπέφερε λόγω του μεγάλου δημοσιονομικού κόστους που προέκυψε από την τραπεζική αναδιάρθρωση και έφτασε το 25,4% του ΑΕΠ – το μεγαλύτερο ανάμεσα στις χώρες του CEEC. Με την πρώτη μεγάλη ιδιωτικοποίηση να πραγματοποιείται με την πώληση της Investinca a Postonva Banka στην Ιαπωνική Nomura και τις Erste Bank και Societe Generale να εξαγοράζουν αρκετές μεγάλες τράπεζες, μετά την απόφαση της κυβέρνησης για προστασία των δανειοληπτών, το μεγαλύτερο μέρος της τραπεζικής αγοράς (85%) βρέθηκε το 2003 στα χέρια ξένων επενδυτών.

Σλοβακία :

Μετά από μια παρατεταμένη περίοδο οικονομικών προβλημάτων και υπερφόρτωσης από μη εξυπηρετούμενα δάνεια, το τραπεζικό σύστημα

άρχισε το 1999 την ανοικοδόμησή του μέσα από ανακεφαλαιοποιήσεις και εξαγορές από ξένους επενδυτές.

Σλοβενία :

Το 2003, το 32,5% των τραπεζών της Σλοβενίας βρισκόταν στα χέρια ξένων επενδυτών με την κυβέρνηση να επιμένει σε μη περαιτέρω ιδιωτικοποίηση και περιορισμό του ξένου ανταγωνισμού. Αξίζει να σημειωθεί ότι η στρατηγική αυτή αποδείχθηκε σωστή καθώς αυξήθηκε η τραπεζική διαμεσολάβηση και δεν ξέσπασε τραπεζική κρίση. Ωστόσο, ο ανταγωνισμός μεταξύ των τοπικών τραπεζών παρέμεινε σε χαμηλά επίπεδα και αυτό οδήγησε σε αλλαγή συμπεριφοράς έναντι της ξένης ιδιοκτησίας ,με αποτέλεσμα την αύξηση των πολυεθνικών τα επόμενα χρόνια.

3.4 ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΕΣ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ & ΝΑ ΕΥΡΩΠΗΣ

Η παγκόσμια οικονομική κρίση έπληξε την περιοχή της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης ακριβώς την στιγμή που παγιωνόταν η πρόοδος που είχε επιτευχθεί μετά την έξοδο από χρόνια πολέμων, πολιτική αστάθεια και επώδυνων προγραμμάτων οικονομικής μεταρρύθμισης. Για τις περισσότερες χώρες της περιοχής η περίοδος 2003 – 2007 ήταν από τις πιο εύρωστες για πάνω από μια δεκαετία, με την ετήσια αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ να κυμαίνεται κατά μέσο όρο στο 6%. Κατά την ίδια περίοδο, η περιοχή δέχτηκε ένα άνευ προηγουμένου κύμα ξένων επενδύσεων που συνέβαλε σημαντικά στην ανάπτυξή της. Παρόλο που οι οικονομίες των κρατών αυτών δεν επλήγησαν από το πρώτο κύμα της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, η οικονομική επιβράδυνση στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η μειωμένη εισροή ξένων άμεσων επενδύσεων προκάλεσαν τα πρώτα συμπτώματα της κρίσης στις αρχές του 2009. Η εξάπλωση της κρίσης ακολούθησε μια προβλέψιμη πορεία : η έλλειψη χρηματοδότησης οδήγησε σε βραδύτερη ανάπτυξη, η χαμηλότερη ζήτηση στην παγκόσμια αγορά συρρίκνωσε τις εξαγωγές, ενώ η μειωμένη παραγωγή περιόρισε τα δημόσια έσοδα. Επιπλέον τα υψηλά επίπεδα ελλειμμάτων των τρεχουσών συναλλαγών που τροφοδοτούνται από την ταχεία πιστωτική επέκταση επιδείνωσαν την έκθεση των οικονομιών στην κρίση των παγκόσμιων αγορών.

Τα οικονομικά μεγέθη των κρατών αυτών χαρακτηρίζονται από μείωση του ΑΕΠ, αύξηση της ανεργίας, μείωση των επενδύσεων, πτωτική βιομηχανική παραγωγή και αυξανόμενα ελλείμματα τρεχουσών συναλλαγών. Ως μικρές ανοικτές οικονομίες – πάνω από το ένα πέμπτο της οικονομικής παραγωγής και της απασχόλησης βασίζεται στις εξαγωγές – οι χώρες αυτές ήταν ιδιαίτερα ευάλωτες στις συνέπειες της παγκόσμιας κρίσης, κυρίως στην πτώση της παγκόσμιας ανάπτυξης και του εμπορίου. Η δραματική πτώση της καταναλωτικής ζήτησης είχε ιδιαίτερα αρνητικές συνέπειες για τις εξαγωγές και τις εμπορικές σχέσεις.

Τα έσοδα από ξένες επενδύσεις είχαν διαδραματίσει πολύ σημαντικό ρόλο στην οικονομική ανάπτυξη που επιτεύχθηκε στην περιοχή κατά την περίοδο 2003 – 2007, που συνέβαλλαν μεταξύ άλλων στα έργα υποδομής, στην

διαδικασία ιδιωτικοποίησης, την ισοσκέλιση του ισολογισμού και την χρηματοδότηση του εξωτερικού χρέους. Κατά συνέπεια η απότομη μείωση των ξένων επενδύσεων είχε σοβαρές αρνητικές οικονομικές επιπτώσεις στην περιοχή αυτή (Βοσνία και Κροατία με μείωση ξένων επενδύσεων κατά 50%) χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της FIAT στην Σερβία : τον Σεπτέμβριο του 2008 η FIAT είχε υπογράψει συμφωνία κοινής επένδυσης ύψους 1 δις. Ευρώ στο Βελιγράδι, η οποία χαιρέτιστηκε ως ένα έργο ορόσημο και θα σηματοδοτούσε 5.000 νέες θέσεις εργασίας. Τον Φεβρουάριο του 2009, η FIAT ανακοίνωσε ότι ένα σημαντικό μέρος της εν λόγω επένδυσης θα έπρεπε να αναβληθεί, επικαλούμενη ανησυχίες για την μελλοντική κατάσταση της διεθνούς αυτοκινητοβιομηχανίας.

Στην περιοχή της Κεντρικής και ΝΑ Ευρώπης, οι ξένες τράπεζες και τα μη τραπεζικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα (ασφαλιστικές εταιρείες), έχουν καλύψει κατά την τελευταία δεκαετία περισσότερο από το ήμισυ της αγοράς επιχειρηματικών δανείων και τα δύο τρίτα των στεγαστικών. Οι χώρες εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τον δανεισμό σε ξένο νόμισμα, ο οποίος προέρχεται κυρίως από τις μητρικές εταιρείες προς τις θυγατρικές τους. Με το πάγωμα των πιστώσεων, οι εγχώριες τράπεζες και επιχειρήσεις συναντούσαν ολοένα και περισσότερες δυσκολίες στην χρηματοδότηση του εξωτερικού τους χρέους, οδηγώντας σε μείωση των ροών κεφαλαίων. Μπορεί μεν τα τραπεζικά ιδρύματα της ΝΑ Ευρώπης να μην είχαν συσσωρεύσει τα τοξικά στοιχεία ενεργητικού των αντίστοιχων ιδρυμάτων της Δύσης, ωστόσο πολλές από τις μητρικές εταιρείες είχαν εκτεθεί σε μεγάλο βαθμό. Καθώς τα δυτικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα μείωναν τις εργασίες τους ή ανέβαλαν τις επενδύσεις τους, οι οικονομίες των χωρών αυτών αποκλείονταν από τις πιστωτικές αγορές και δυσκολεύονταν να προσελκύσουν δάνεια σε ξένο νόμισμα. Η κρίση επηρέασε τέλος τα χρηματιστήρια της περιοχής, με χαρακτηριστικό παράδειγμα τον γενικό δείκτη του χρηματιστηρίου του Ζάγκρεμπ να σημειώνει ετήσια πτώση της τάξης του 67% (2009) ενώ ο δείκτης του χρηματιστηρίου του Βελιγραδίου έχασε 75%. Λόγω της σημαντικής πτώσης των τιμών των μετοχών στην περιοχή οι περισσότερες διαδικασίες ιδιωτικοποίησης ανεστάλησαν.

3.5 ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΚΕΡΔΟΦΟΡΙΑΣ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ

Πριν από μερικά χρόνια η κύρια επιλογή των τραπεζών ήταν η ανάπτυξη τους μέσω της μεγέθυνσης των στοιχείων του ενεργητικού τους. Σήμερα τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα επικεντρώνουν το ενδιαφέρον τους στην αύξηση της κερδοφορίας. Η εξέταση των παραγόντων που προσδιορίζουν τη τραπεζική κερδοφορία έχει αναπτυχθεί ιδιαίτερα στην σύγχρονη οικονομική βιβλιογραφία και χωρίζεται σε δύο κατηγορίες, τους ενδογενείς και τους εξωγενείς. Οι πρώτοι σχετίζονται με αποφάσεις των διοικήσεων των τραπεζών (κεφαλαιακή δομή, επίπεδο ανάληψης κινδύνου, δείκτες ρευστότητας), ενώ οι δεύτεροι σχετίζονται με μεταβολές του οικονομικού περιβάλλοντος στο οποίο αναπτύσσουν δραστηριότητα οι εμπορικές τράπεζες (μεταβλητότητα επιτοκίων, πληθωρισμός).

Ξεκινώντας από τους ενδογενείς παράγοντες πρέπει να αναφέρουμε ότι πολλές εργασίες έχουν καταλήξει στο συμπέρασμα ότι το ιδιοκτησιακό καθεστώς μπορεί να επιδράσει στην κερδοφορία των τραπεζών. Οι Marriot & Molyneux (1993) απέδειξαν ότι οι κρατικές τράπεζες είναι λιγότερο κερδοφόρες σε σχέση με τις ιδιωτικές, καθώς οι πρώτες αρκετές φορές μπορεί να δίνουν έμφαση σε διαφορετικές στρατηγικές από την μεγιστοποίηση των κερδών. Υπάρχει ωστόσο και η αντίθετη άποψη (Abdula – 1994), η οποία υποστηρίζει ότι οι κρατικές τράπεζες μπορούν να είναι πιο ευέλικτες καθώς έχουν μικρότερη κεφαλαιακή βάση από τις ιδιωτικές, αφού η κυβέρνηση διασφαλίζει την λειτουργικότητα και φερεγγυότητά τους. Κλασικό παράδειγμα αυτής της άποψης αποτελούν οι κρατικές τράπεζες στην Γερμανία, όπου έχουν αποθαρρύνει την εκδήλωση φαινομένων ανταγωνισμού οδηγώντας έτσι σε μειωμένα επίπεδα ζημιών από επισφαλή δάνεια και επομένως σε υψηλότερη κερδοφορία.

Το μέγεθος της τράπεζας μπορεί επίσης να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο, όπου παλιότερες έρευνες που πραγματοποιήθηκαν στις ΗΠΑ (**Short 1979, Clark 1988, Noulas 1990**) δείχνουν ότι υπάρχουν οικονομίες κλίμακας όχι μόνο σε μεγάλες τράπεζες αλλά και σε μικρότερες, κάτι που πετυχαίνετε κυρίως με την σωστή χρήση της τεχνολογίας. Ο δείκτης κεφαλαιακής

επάρκειας (capital ratio) σχετίζεται θετικά με την κερδοφορία καθώς είναι βασικό μέγεθος που απεικονίζει την ικανότητα των τραπεζών να αντλούν φθηνότερα κεφάλαια (**Berger 1995**). Επιπλέον, ο δείκτης ρευστότητας (liquidity ratio), μετρά την ικανότητα μιας τράπεζας να ανταποκρίνεται στις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις της, επηρεάζει την κερδοφορία με την βιβλιογραφία ωστόσο να αναφέρει τόσο θετική όσο και αρνητική επίδραση (**Molyneux & Thornton 1992, Abdula 1994**). Ένας τελευταίος παράγοντας που επηρεάζει την τραπεζική κερδοφορία είναι η πιστοληπτική ικανότητα που σχετίζεται με την ποιότητα του ενεργητικού και την δυνατότητα αποπληρωμής των υποχρεώσεων. Δεν είναι λίγοι εκείνοι που πιστεύουν ότι η υψηλή έκθεση σε δάνεια οδηγεί σε μειωμένη κερδοφορία καθώς προκύπτουν συσσωρευμένες ζημιές από μετέπειτα επισφαλή δάνεια (**Miller & Noulas 1997**).

Συνεχίζοντας με τους εξωγενείς παράγοντες, θα ξεκινήσουμε από τη επίδραση των επιτοκίων της αγοράς που προκαλούν ιδιαίτερο ενδιαφέρον στο σύνολο της οικονομικής βιβλιογραφίας λόγω της συνεχούς μεταβλητότητάς τους και των χαμηλών επιπέδων στην σημερινή παγκόσμια οικονομία. Οι περισσότερες έρευνες (**Burke 1989, Hancock 1985**) καταλήγουν σε θετική συσχέτιση μεταξύ των επιτοκίων και της κερδοφορίας καθώς μια αύξηση των επιτοκίων σημαίνει ότι το κόστος χρήματος είναι υψηλό, τα διαθέσιμα κεφάλαια σπάνια και εν τέλει η τραπεζική κερδοφορία ενισχύεται καθώς τα κέρδη από τα υψηλά επιτόκια επικρατούν έναντι των υψηλών τόκων στις καταθέσεις ταμειευτηρίου.

Ο πληθωρισμός επηρεάζει και αυτός με την σειρά του έμμεσα την κερδοφορία, καθώς αυξάνει τα επίπεδα τιμών και συνεπώς τα λειτουργικά έξοδα των τραπεζών, τις προβλέψεις ενώ παράλληλα μεταβάλλει τα επιτόκια και τις συναλλαγματικές ισοτιμίες. Εκτός όμως από τα επίπεδα του πληθωρισμού, πολύ περισσότερο μας ενδιαφέρει η μεταβλητότητά του, καθώς ενδεχόμενη αλλαγή προκαλεί δυσκολίες στην εκτίμηση των δανειακών χαρτοφυλακίων. Οι μεταβολές λοιπόν, στο επίπεδο των τιμών, δημιουργούν προβλήματα τόσο στην αποτίμηση της αξίας των στοιχείων του ενεργητικού όσο και σε αυτών του παθητικού, μην μπορώντας να οδηγηθούμε σε ασφαλή συμπεράσματα για την κερδοφορία ενός τραπεζικού ιδρύματος (**Revell 1980**).

3.6 ΘΕΩΡΙΕΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΚΕΡΔΟΦΟΡΙΑ

Πριν προχωρήσουμε στην επόμενη ενότητα αυτής της εργασίας κρίνεται ιδιαίτερα σημαντικό να αναπτύξουμε στον μέγιστο βαθμό το σύνολο των θεωριών που αναπτύσσονται στην βιβλιογραφία ανά τον κόσμο καθώς αρκετοί από τους παράγοντες που αναλύονται παρακάτω θα χρησιμοποιηθούν στις ενότητες που ακολουθούν για την υποστήριξη της εμπειρικής έρευνας.

Οι λόγοι ύπαρξης των τραπεζών και τα βασικά πλεονεκτήματα που αυτές αποκομίζουν αποτυπώνονται στις εξής τέσσερις θεωρίες :

- Θεωρία του κόστους συναλλαγών,
- Θεωρία της ασύμμετρης πληροφόρησης,
- Θεωρία της παραγωγής πληροφόρησης,
- Θεωρία του λειτουργικού ρόλου των τραπεζών.

3.6.1 Θεωρία του κόστους συναλλαγών

Το τραπεζικό σύστημα πετυχαίνει να συγκεντρώνει τα πλεονασματικά κεφάλαια από μεγάλο αριθμό αποταμιευτών, αλλά η λειτουργία αυτή πετυχαίνει να αυξάνει το κόστος διεκπεραίωσης συναλλαγών με φθίνοντα ρυθμό, καθώς το μέγεθος των συναλλαγών αυξάνεται και η τράπεζα κατορθώνει να αξιοποιεί τις οικονομίες κλίμακας. Σύμφωνα λοιπόν με την εν λόγω θεωρία μια τράπεζα είναι κερδοφόρα όσο εκμεταλλεύεται στο έπακρο το μέγεθός της το οποίο σχετίζεται θετικά με τις οικονομίες κλίμακας. Η διαδικασία αυτή πετυχαίνεται α) μέσω της εξειδίκευσης που αναπτύσσουν στις δραστηριότητές τους οι τράπεζες, προσλαμβάνοντας ειδικά καταρτισμένο προσωπικό που έχει εκπαιδευτεί κατάλληλα για συγκεκριμένες δραστηριότητες, μειώνοντας έτσι το κόστος συναλλαγών και αυξάνοντας παράλληλα την αποτελεσματικότητά τους και β) χρησιμοποιώντας κεφαλαιουχικό εξοπλισμό τέτοιο, που καμία μικρομεσαία επιχείρηση δεν θα μπορούσε να ανταπεξέλθει οικονομικά.

Θέλοντας να σταθούμε λίγο στο θέμα των τεχνολογικών καινοτομιών, αξίζει να σημειωθεί ότι οι τράπεζες δαπανούν σήμερα υπέρογκα ποσά σε τέτοιες

επενδύσεις, σε μια προσπάθεια μείωσης του κόστους διαμεσολάβησης και κατά συνέπεια αύξησης του κέρδους. Τη εισαγωγή νέων τεχνολογιών μπορούμε να εντοπίσουμε σε διάφορους τομείς της σύγχρονης τραπεζικής όπως οι αυτόματες ταμειολογιστικές μηχανές (ΑΤΜ), οι σύγχρονες πιστωτικές και χρεωστικές κάρτες, η ανάπτυξη του phone banking και e-banking και τέλος πρόσφατα η ραγδαία εξέλιξη του mobile banking όπου επιτρέπει ευρεία γκάμα συναλλαγών μέσα από το κινητό τηλέφωνο του πελάτη, σε ελάχιστο χρόνο και μηδενικό κόστος. Σύμφωνα με τον Saunders et al (1997), μια τράπεζα μπορεί να επιτύχει πολλά οφέλη αν προβεί σε αποτελεσματικές τεχνολογικές επενδύσεις και αυτά αφορούν χαμηλό κόστος, σωστή αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού, κατάλληλη απορρόφηση των χρηματικών κεφαλαίων και βελτιστοποίηση των παρεχόμενων υπηρεσιών. Οι μεγάλες τράπεζες βέβαια αντιμετωπίζουν και το κόστος εγκατάστασης και συντήρησης των σύγχρονων αυτών τεχνολογιών, γεγονός που επιβαρύνει τους ισολογισμούς τους - έναντι των μικρών τραπεζών που δεν αντιμετωπίζουν ανάλογα κόστη – αλλά τα συνολικά οφέλη που αποκομίζουν υπερτερούν του ανωτέρου κόστους και συνοψίζονται στα κάτωθι :

- ✓ Αύξηση των εσόδων από τόκους και προμήθειες από πωλήσεις παράπλευρων προϊόντων (cross selling), καθώς οι τράπεζες διαθέτουν ένα ευρύ φάσμα χρηματοοικονομικών προϊόντων τα οποία μπορούν αν πωλήσουν μαζικά χρησιμοποιώντας τις σύγχρονες τεχνολογίες. Οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές έχουν την δυνατότητα τεράστιας επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων πελατών αλλά και τραπεζικών προϊόντων που αυτοί χρησιμοποιούν, δημιουργώντας κατάλληλες συνθήκες για μεγιστοποίηση των πωλήσεων.
- ✓ Μείωση των εξόδων για τόκους, καθώς οι διάφορες διατραπεζικές συναλλαγές αλλά και η αγοραπωλησία τραπεζογραμματίων είναι τεχνολογικά ελεγχόμενη και μπορεί να ρυθμιστεί με τον βέλτιστο τρόπο.
- ✓ Αύξηση των εσόδων εκτός τόκων, με την σωστή παρακολούθηση διαφόρων συναλλαγών (όπως οι πιστώσεις που παρέχονται ηλεκτρονικά) και ευρείας γκάμα τραπεζικών εργασιών (εμβάσματα και αποστολή συναλλάγματος στο εξωτερικό)

- ✓ Μείωση των εξόδων εκτός τόκων, καθώς η σωστή χρησιμοποίηση της τεχνολογίας συμβάλλει στην ελαχιστοποίηση παραδοσιακά δαπανηρών προωθητικών ενεργειών (έντυπο υλικό και διαφημιστικά φυλλάδια τα οποία μπορούν να αντικατασταθούν από γιαφημίσεις στην τηλεόραση, mails και sms).

3.6.2 Θεωρία της ασύμμετρης πληροφόρησης

Με τον όρο ασύμμετρη πληροφόρηση αναφερόμαστε στο γεγονός ότι σε κάθε χρηματοπιστωτικό σύστημα ο ένας εκ των δύο συμβαλλομένων έχει καλύτερη πληροφόρηση. Το υψηλό κόστος απόκτησης της πληροφόρησης αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα στοιχεία που χρησιμοποιεί μια τράπεζα για την δημιουργία συγκριτικού πλεονεκτήματος. Δύο είναι τα προβλήματα που δημιουργούνται λόγω της ασύμμετρης πληροφόρησης, το πρόβλημα της 'δυσμενούς επιλογής' και το 'πρόβλημα του ηθικού κινδύνου'.

Το πρώτο πρόβλημα παρατηρείται συχνά στα διάφορα τραπεζικά ιδρύματα και αποτελεί μέρος των καθημερινών συναλλαγών. Η τράπεζα αξιολογεί την φερεγγυότητα του δανειολήπτη (χρησιμοποιώντας οικονομικές αναλύσεις αλλά και πληροφορίες της αγοράς) και ανάλογα με τα συμπεράσματα που εξάγει παρέχει την αντίστοιχη γραμμή ρευστότητας και προσαρμόζει ανάλογα και το επιτόκιο. Δανειολήπτες με μεγαλύτερη αφερεγγυότητα τιμολογούνται με υψηλότερο επιτόκιο, χωρίς ωστόσο αυτό να υπερβαίνει προκαθορισμένα επίπεδα, καθώς από εκεί και πέρα ο δανειολήπτης θεωρείται αφερέγγυος για την κάλυψη των μελλοντικών υποχρεώσεων του απέναντι στην τράπεζα. Η λύση στο ανωτέρω πρόβλημα δεν είναι άλλη από τον περιορισμό της ασύμμετρης πληροφόρησης και η διαρκής αναζήτηση πληροφοριών από την πλευρά της τράπεζας για τους ιδιώτες ή τις επιχειρήσεις που θα χρηματοδοτήσουν. Έτσι, η εξειδίκευση των τραπεζών στην παραγωγή πληροφόρησης τους επιτρέπει να δανείζουν τις πιο αξιόπιστες επιχειρήσεις με την συνολική απόδοση των δανείων που χορηγούν να είναι μεγαλύτερη των τόκων που πληρώνει στους καταθέτες της. Παράλληλα, ένας άλλος τρόπος για την επίλυση του προβλήματος της δυσμενούς επιλογής αλλά και την προσέλκυση ικανοποιητικού επιπέδου κερδών είναι η δημιουργία ιδιωτικών δανείων που διαπραγματεύονται στην ελεύθερη αγορά. Καθώς το ιδιωτικό

δάνειο δεν αποτελεί εμπορεύσιμο στοιχείο στην αγορά, οι λοιποί επενδυτές δεν μπορούν να γνωρίζουν τις ενέργειες της τράπεζας και επομένως να αυξήσουν την τιμή και επομένως περιορίζεται η ασύμμετρη πληροφόρηση.

Περνώντας τώρα στο δεύτερο πρόβλημα, αυτό του ηθικού κινδύνου, εννοούμε την πιθανότητα μη αποπληρωμής των δανείων από την πλευρά των δανειοληπτών καθώς οι τελευταίοι ενδέχεται να χρησιμοποιήσουν τα κεφάλαιά τους για επενδυτικούς σκοπούς μεγαλύτερου ρίσκου και φυσικά μεγαλύτερης απόδοσης. Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις όπου μια τράπεζα διαφωνεί με το επενδυτικό πρόγραμμα του δανειολήπτη της και τότε δεν προχωρεί στην χορήγηση δανειακών κεφαλαίων καθώς πιστεύει ότι η αποπληρωμή των δανείων που θα χορηγήσει δεν θα πραγματοποιηθεί. Οι τράπεζες, αντιμετωπίζουν σήμερα το άνω πρόβλημα ελέγχοντας συνεχώς τα χρήματα που επενδύονται με το ελάχιστο δυνατό κόστος. Για τον λόγο αυτό συνάπτουν εξατομικευμένα δάνεια, παρακολουθώντας στενά τις ρήτρες που οι ίδιες θέτουν στα συμβόλαια με σκοπό να αποθαρρύνουν ανεπιθύμητες συμπεριφορές και περιορίζουν έτσι την κάθε μορφή ηθικού κινδύνου.

Οι Καπόπουλος και Σιώκης (2002) κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι οι τράπεζες με την μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα κόστους παράγουν άριστη ποσότητα προϊόντων και υπηρεσιών και μεγιστοποιούν την κερδοφορία τους. Το μέγεθος ενός τραπεζικού οργανισμού διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην διαμόρφωση του ύψους των κερδών αλλά τα συμπεράσματα διαφοροποιούνται ανάλογα με την χρονική περίοδο που διαδραματίζονται τα πιστωτικά γεγονότα. Έτσι την δεκαετία του '80 οι μεσαίου μεγέθους ήταν περισσότερο αποτελεσματικές από τις μεγάλες, ενώ την δεκαετία του '90 οι μεγάλες τράπεζες αξιοποιούσαν σημαντικές οικονομίες κλίμακας.

Το ιδιοκτησιακό καθεστώς – ως παράγοντας επηρεασμού της τραπεζικής κερδοφορίας – έχει απασχολήσει έντονα την διεθνή βιβλιογραφία, με τις απόψεις να διίστανται. Οι υποστηρικτές θεωρούν ότι η απελευθέρωση της τραπεζικής αγοράς βελτιώνει την ποιότητα των χαρτοφυλακίων των κρατικών τραπεζών και επομένως την κερδοφορία ολόκληρου του τραπεζικού κλάδου. Υπάρχουν ωστόσο και έρευνες οι οποίες καταλήγουν στην ύπαρξη αρνητικής σχέσης μεταξύ ιδιοκτησίας και κερδοφορίας και αυτό συμβαίνει κυρίως όταν

μια τράπεζα ελέγχεται κρατικά. Εμπειρικές μελέτες αποδεικνύουν οι ιδιωτικές τράπεζες επιτυγχάνουν αποτελεσματικότερα την ελαχιστοποίηση του κόστους από ότι οι δημόσιες και επιπλέον θέτουν ως πρωτεύοντα στόχο της μεγιστοποίηση των κερδών τους, σε αντίθεση με τις δημόσιες που αρκετές φορές επιτελούν και λοιπούς κοινωνικούς ρόλους ή ακολουθούν στρατηγικές οι οποίες υπαγορεύονται από πολιτικές επιλογές.

Ένας ακόμα σημαντικός παράγοντας που επηρεάζει την κερδοφορία των τραπεζών - και έχει έντονη απήχηση στις σημερινή αρνητική οικονομική συγκυρία – είναι η αποτελεσματική διαχείριση των γενικών εξόδων μιας τράπεζας. Στο παρελθόν έχουν αναφερθεί συχνά τράπεζες με αυξημένα έξοδα διοικητικής λειτουργίας, γεγονός που όχι μόνο μειώνει τα κέρδη της αλλά γενικότερα την στιγματίζει αρνητικά ως μια εταιρεία που δεν μπορεί να διαχειριστεί αποτελεσματικά τα κόστη διοίκησης και λειτουργίας της. Μπορεί τα υψηλά έξοδα να συνεπάγονται και χαμηλότερα κέρδη, ωστόσο αυτό δεν ισχύει στην περίπτωση που υψηλότερα έξοδα συνδυάζονται με αύξηση των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, του όγκου των συναλλαγών, την βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών και επομένως την αύξηση των εσόδων. Αυτός είναι και ο βασικός λόγος για τον οποίο η διεθνής βιβλιογραφία μετρά τα συνολικά έξοδα ενός τραπεζικού ιδρύματος με τον λόγο των εξόδων προς το σύνολο του ενεργητικού.

Συνεχίζοντας την απαρίθμηση των προσδιοριστικών παραγόντων που επηρεάζουν την κερδοφορία, αξίζει να αναφέρουμε την προσβασιμότητα κάθε τράπεζας στους συντελεστές παραγωγής. Η βιβλιογραφία αναφέρει ότι ένα τραπεζικό ίδρυμα το οποίο απολαμβάνει χαμηλότερο κόστος πρώτων υλών (λόγω καλύτερης πρόσβασης σε διάφορες διατραπεζικές αγορές) τότε αυτό συνεπάγεται και υψηλότερα κέρδη. Δεν αποτελεί άλλωστε τυχαίο γεγονός ότι τα διάφορα τραπεζικά ιδρύματα ανά τον κόσμο τιμολογούν τα προϊόντα τους με ξεχωριστό τρόπο και φυσικά απολαμβάνουν διαφορετικά έσοδα. Καθώς ο τραπεζικός κλάδος αποτελεί μια λειτουργία εντάσεως εργασίας, οι αμοιβές προσωπικού – που αποτελούν και ένα μεγάλο μέρος των συνολικών εξόδων λειτουργίας – συνδέονται αρνητικά με την τραπεζική κερδοφορία. Στις μέρες μας, λόγω της έντονης οικονομικής ύφεσης, οι τράπεζες στην προσπάθεια τους να μειώσουν τα λειτουργικά έξοδα καταφεύγουν σε απολύσεις πολλών

εργαζομένων και περιορισμό των δικτύων τους ενώ η ανάπτυξη της τεχνολογίας με την παράλληλη μείωση προσωπικού αποτελεί μια επιπλέον προσπάθεια.

Μια καλά οργανωμένη διατραπεζική αγορά βραχυχρόνιων & μακροχρόνιων πιστώσεων μειώνει το κόστος χρηματοδότησης και συνεπάγεται υψηλότερη κερδοφορία. Τέλος, θα κλείσουμε την θεωρία αυτή με έναν πολύ σημαντικό παράγοντα κερδοφορίας ο οποίος στις μέρες μας διαδραματίζει σημαντικό ρόλο και δεν είναι άλλος από την πιστοληπτική διαβάθμιση μιας τράπεζας. Μια μεγάλη τράπεζα, εμφανίζει καλύτερη πιστωτική κατάσταση, μειωμένο πιστωτικό κίνδυνο και επομένως δανείζεται με χαμηλότερο κόστος χρηματοδότησης. Άλλωστε, μια μεγάλη τράπεζα έχει περισσότερες ελπίδες να διασωθεί από την εκάστοτε κυβέρνηση σε περίπτωση οικονομικών δυσκολιών. Από τα ανωτέρω συνεπάγεται θετική συσχέτιση μεταξύ πιστωτικής κατάταξης και τραπεζικής κερδοφορίας.

3.6.3 Θεωρία της παράγωγης πληροφόρησης

Οι Campell και Kracaw (1980) υποστηρίζουν ότι καμία από τις προηγούμενες θεωρίες δεν μπορεί από μόνη της να εξηγήσει την κερδοφορία και την ύπαρξη των τραπεζών αλλά μόνο όλες μαζί σε συνδυασμό. Η έρευνα τους επικεντρώνεται στην λειτουργία της παράγωγης πληροφόρησης και συμπεραίνουν ότι οι τράπεζες εμφανίζουν κέρδη όταν μπορούν από κοινού να παράγουν πληροφόρηση και ευρεία γκάμα από τραπεζικά – επενδυτικά προϊόντα και υπηρεσίες. Οι παράγοντες κερδοφορίας στην θεωρία αυτή επικεντρώνονται στον ανταγωνισμό και τα εμπόδια εισόδου σε μια τραπεζική αγορά. Ο έντονος ανταγωνισμός αυξάνει τα κόστη εισόδου, μειώνει τα μελλοντικά κέρδη και στην περίπτωση αυτή οι επιχειρήσεις εισέρχονται στην αγορά μόνο αν τα κέρδη αναμένεται να είναι μη αρνητικά. Τα εμπόδια εισόδου σχετίζονται με την τεχνολογία, το ενδιαφέρον από την πλευρά των πελατών και το ρυθμιστικό πλαίσιο. Η ένταση της ζήτησης από πλευράς των αποταμιευτών για πληροφόρηση προσδιορίζει τον αριθμό των υποκαταστημάτων που διατηρεί μια τράπεζα και κατά συνέπεια τα τραπεζικά έξοδα για την λειτουργία τους. Επίσης, η τραπεζική κερδοφορία επηρεάζεται από την φάση του οικονομικού κύκλου, καθώς η ποιότητα του ενεργητικού

αλλά και οι προβλέψεις για επισφαλή δάνεια χειροτερεύουν στην φάση της καθόδου. Ένα τέτοιο αβέβαιο περιβάλλον – όπως στις μέρες μας – λόγω της φάσης της καθόδου, κάνει περισσότερο επιτακτική την ανάγκη για πληροφόρηση ως προς την ποιότητα των επιχειρήσεων και των χρεογράφων. Τέλος, θα πρέπει να σημειωθεί ότι υπάρχει θετική συσχέτιση μεταξύ της κερδοφορίας με το πραγματικό κατά κεφαλήν εισόδημα, καθώς το τελευταίο μπορεί να αποτελέσει ένα δείκτη του μεγέθους της αγοράς που δραστηριοποιείται μια τράπεζα. Κατά την διάρκεια της φάσης της οικονομικής ανόδου, αυξάνεται το πραγματικό κατά κεφαλήν εισόδημα, επομένως αυξάνεται η ζήτηση για τις προσφερόμενες τραπεζικές υπηρεσίες καθώς παρουσιάζονται καλύτερες επενδυτικές ευκαιρίες και από όλα τα παραπάνω συνεπάγεται υψηλότερη κερδοφορία.

3.6.4 Θεωρία του λειτουργικού ρόλου των τραπεζών

Σύμφωνα με τον Merton (1995) το κάθε χρηματοπιστωτικό σύστημα επιτελεί μια σειρά από λειτουργίες οι οποίες παραμένουν αναλλοίωτες στον χρόνο και συνοψίζονται στις κάτωθι :

- ✓ Προωθεί ένα σύστημα πληρωμών για την ανταλλαγή αγαθών και υπηρεσιών με την μορφή νομισμάτων, επιταγών, πιστωτικών καρτών και άλλων μέσων συναλλαγής,
- ✓ Συγκεντρώνει χρηματικά κεφάλαια μέσω των καταθέσεων τα οποία και επενδύει χορηγώντας δάνεια προς ιδιώτες και επιχειρήσεις,
- ✓ Κατανέμει τους οικονομικούς πόρους και παράλληλα μειώνει την αβεβαιότητα και τον κίνδυνο παρέχοντας ευρεία γκάμα προϊόντων και αποδόσεων και
- ✓ Παρέχει πληροφόρηση τιμών (αναφέρθηκε προηγουμένως), μετριάζοντας το πρόβλημα της ασύμμετρης πληροφόρησης, καθώς οι τράπεζες παρέχουν στους αποταμιευτές πληροφορίες που οι ίδιοι δεν θα μπορούσαν να συλλέξουν από μόνοι τους .

Παρατηρώντας τον αριθμό και την φύση των άνω υπηρεσιών οδηγείται κανείς στο συμπέρασμα ότι οι παράγοντες που επηρεάζουν την τραπεζική κερδοφορία θα πρέπει να αναζητηθούν στον τρόπο με τον οποίο δομούνται, οργανώνονται και παρέχονται οι άνω υπηρεσίες καθώς και η διαδικασία που

ακολουθείται για την άντληση κεφαλαίων, την διατήρηση ρευστότητας αλλά και την αποτελεσματική διαχείριση των εξόδων διοίκησης και λειτουργίας. Το σύνολο των τραπεζικών εργασιών ενδέχεται να εκτίθεται σε διάφορους κινδύνους, όπως τον πιστωτικό ή επιτοκιακό κίνδυνο. Συνεπώς η κερδοφορία μιας τράπεζας σχετίζεται άμεσα με τον τρόπο που η διοίκηση χειρίζεται – αντιμετωπίζει τον κίνδυνο και η συμπεριφορά αυτή μπορεί να αναλυθεί παρατηρώντας το ύψος των Ιδίων Κεφαλαίων της, τα αποθεματικά που διατηρεί και την πολιτική ρευστότητας που ακολουθεί.

Οι τράπεζες με υψηλά Ίδια Κεφάλαια (δηλαδή, υψηλά επίπεδα στον λόγο Ίδια Κεφάλαια / Σύνολο Ενεργητικού) έχουν μεγαλύτερη ασφάλεια σε περίπτωση ζημιών ή καλύτερη αντιμετώπιση έναντι μιας χρηματοπιστωτικής κρίσης. Από την άλλη πλευρά, όσο υψηλός παραμένει ο άνω λόγος, τόσο μικρότερο είναι το ρίσκο που αναλαμβάνει η τράπεζα και λιγότερο κερδοφόρα τα αποτελέσματά της.

Υφίσταται ωστόσο και ο κίνδυνος της ρευστότητας, καθώς οι τράπεζες δέχονται βραχυπρόθεσμες καταθέσεις και χορηγούν συνήθως μακροχρόνια δάνεια, αντιμετωπίζοντας έτσι το πρόβλημα της αναντιστοιχίας στην λήξη των χρηματικών διαθεσίμων. Για τον λόγο αυτό οι τράπεζες συχνά αντισταθμίζουν τον κίνδυνο ρευστότητας που αναλαμβάνουν ή διακρατούν ρευστοποιήσιμα στοιχεία που μπορούν εύκολα να μετατραπούν σε χρήμα. Ένας άλλος παράγοντας που διαμορφώνει έντονα την κερδοφορία της τράπεζας είναι τα καθαρά έσοδα από τόκους, έσοδα τα οποία προκύπτουν από την πολιτική της τράπεζας για τα διαμορφούμενα επιτόκια χορηγήσεων – καταθέσεων. Οι τόκοι αποτελούν την κύρια πηγή εσόδων και εξόδων της τράπεζας και επομένως η μεταβολή των επιτοκίων επηρεάζει έντονα τους τόκους και έμμεσα την κερδοφορία της τράπεζας.

Μιλώντας ωστόσο για επιτόκια θα πρέπει να επισημάνουμε την επίδραση του πληθωρισμού, καθώς προκαλεί αύξηση των λειτουργικών εξόδων, των προβλέψεων, δυσκολία στην εκτίμηση των δανειακών αποφάσεων και επομένως δυσκολίες στην εκτίμηση της μελλοντικής κερδοφορίας. Η επίδραση του πληθωρισμού δεν μπορεί να προβλεφθεί και εξαρτάται από τα αποτελέσματά του επί των εσόδων και εξόδων της τράπεζας.

Τα τραπεζικά κέρδη ωστόσο επηρεάζονται και από το μερίδιο αγοράς που κατέχει μια τράπεζα. Στην περίπτωση αυτή βέβαια θα πρέπει να εξετάσουμε την ένταση του ανταγωνισμού που επικρατεί, καθώς οι μέχρι τώρα εμπειρικές μελέτες έχουν δείξει ότι υψηλότερη μονοπωλιακή δύναμη, οδηγεί σε μεγαλύτερο μερίδιο αγοράς και υψηλότερη κερδοφορία, δημιουργώντας έτσι μια θετική σχέση ανάμεσα στο μερίδιο αγοράς και του ύψους της κερδοφορίας. Τέλος, ο βαθμός συγκέντρωσης της αγοράς ασκεί τις επιδράσεις του στην κερδοφορία, καθώς η διάρθρωση του κλάδου μπορεί να επιδράσει σημαντικά στην ανάπτυξη μονοπωλίων, συνεργιών ή και έντονου ανταγωνισμού.

4. ΔΕΔΟΜΕΝΑ & ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

Στην παρούσα ενότητα γίνεται περιγραφή των δεδομένων που χρησιμοποιήθηκαν και των πηγών από τα οποία αντλήθηκαν όλα εκείνα τα στοιχεία που θα αναφέρουμε στην ανάλυση που ακολουθεί παρακάτω. Χρησιμοποιήθηκε δείγμα 145 τραπεζών από 10 χώρες της Κεντρικής και ΝΑ Ευρώπης που χαρακτηρίζονται ως μεταβατικές οικονομίες (CEEC – Central & Eastern European Countries) (Βουλγαρία, Ρουμανία, Σερβία, Σκόπια, Τσεχία, Κροατία, Ουγγαρία, Πολωνία, Σλοβακία, Σλοβενία) για τα έτη 2004 έως και 2010. Η διάκριση των δεδομένων έγινε σε δύο κατηγορίες από την οποία προκύπτουν και οι διαφορετικές πηγές άντλησής τους.

Η μεν πρώτη περιλαμβάνει όλα εκείνα τα στοιχεία – παράγοντες που επηρεάζουν την κερδοφορία ενός τραπεζικού ιδρύματος και βρίσκονται στο εσωτερικό περιβάλλον μιας τράπεζας. Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει δεδομένα από τις οικονομικές καταστάσεις των τραπεζών και τα αποτελέσματα χρήσης τους με μοναδική πηγή άντλησης την βάση δεδομένων Bankscore. Χρησιμοποιούμε δεδομένα από μη ενοποιημένους Ισολογισμούς ενώ το δείγμα περιλαμβάνει τράπεζες μεγάλες τράπεζες που χαρακτηρίζονται ως εμπορικές και αποταμιευτικές, αποκλείοντας έτσι τις επενδυτικές, στεγαστικές και λοιπές μικρές χορηγητικές. Η άντληση των δεδομένων της δεύτερης κατηγορίας έγινε από την βάση δεδομένων Datastream (IFS – International Financial Statistics) και περιλαμβάνει μακροοικονομικούς παράγοντες που επηρεάζουν την κερδοφορία των τραπεζών και δεν βρίσκονται στο εσωτερικό τους. Να επισημάνουμε εξ αρχής ότι με τον όρο κερδοφορία θα εστιάσουμε την προσοχή μας στους δείκτες ROAA (Return On Average Assets) και ROAE (Return On Average Equity) οι οποίοι και αποτελούν στην βιβλιογραφία τους πιο διαδεδομένους δείκτες ώστε να προσεγγίσουμε σωστά τον όρο κερδοφορία και να εξετάσουμε τους παράγοντες που την επηρεάζουν.

Μια άλλη σημαντική διάκριση για να πραγματοποιηθεί η έρευνά μας είναι αυτή των τραπεζών σε εγχώριες και ξένες. Η διάκριση αυτή πραγματοποιήθηκε αρχικώς με την βοήθεια της Bankscore η οποία παρέχει την επιλογή για διάκριση της μετοχικής σύνθεσης σε εγχώριους και ξένους επενδυτές, ορίζοντας παράλληλα ως ξένη τράπεζα εκείνη της οποίας το πλειοψηφικό πακέτο (51%) ελέγχεται από μετόχους του εξωτερικού. Ωστόσο η διάκριση αυτή ολοκληρώθηκε επιτυχώς με έρευνα στην βιβλιογραφία και τα ετήσια οικονομικά δελτία αρκετών από των εξεταζόμενων τραπεζών.

Πραγματοποιήθηκε μια σειρά από ενέργειες ώστε να ελαχιστοποιηθούν πιθανά προβλήματα και να διασφαλίσουμε σταθερότητα στο δείγμα των δεδομένων μας. Αρχικά, διαγράφηκαν οι τράπεζες εκείνες που ενώ είχαν επιλεγεί διαπιστώθηκε στην πορεία ότι η Bankscore δεν παρείχε δεδομένα ή αυτά δεν επαρκούσαν για την περαιτέρω ανάλυση που θα ακολουθούσε. Στην συνέχεια επικεντρωθήκαμε στην επιλογή μεγάλων τραπεζών από κάθε χώρα (συνολικά 245 Τράπεζες για τις 10 χώρες που εξετάζουμε) για τον λόγο ότι αρκετές μικρές τράπεζες θα μπορούσαν να επηρεάσουν διαφορετικά το δείγμα καθώς η κερδοφορία τους επηρεάζεται και από άλλους παράγοντες όπως οι οικονομίες κλίμακας, τα υψηλά κόστη συναλλαγών, η μη απορρόφηση των σημερινών οικονομικών 'κραδασμών' κα. Να διευκρινιστεί ότι ο όρος εγχώριες αναφέρεται τόσο για τις κρατικές τράπεζες μιας χώρας όσο και για αυτές που το πλειοψηφικό πακέτο των μετοχών τους κατέχουν εγχώριοι επενδυτές.

Ανάλυση των μεταβλητών που θα χρησιμοποιηθούν στο οικονομετρικό μοντέλο E Views :

- **ROAA (Return On Average Assets) / Απόδοση Μέσου Ενεργητικού** : η απόδοση του ενεργητικού, βασικός δείκτης γενικής κερδοφορίας μετρά την παραγωγικότητα τόσο για τους μετόχους όσο και για τους πιστωτές. Είναι το προϊόν της διαίρεσης των καθαρών κερδών διά το μέσο όρο του συνόλου των περιουσιακών στοιχείων της τράπεζας και δείχνει τι κερδίζει

η τράπεζα για κάθε € του ενεργητικού της. Ο λόγος που χρησιμοποιούμε το μέσο Ενεργητικό και σε αυτό τον δείκτη και στον επόμενο βασικό δείκτη κερδοφορίας είναι αφενός ότι η βάση δεδομένων Bankscore χρησιμοποιεί αυτές τις μεταβλητές και αφετέρου για την αποφυγή window dressing τεχνικών ώστε να μετρήσουμε τις όποιες αλλαγές έγιναν στο ενεργητικό τις συγκεκριμένες χρήσεις,

- **ROAE (Return On Average Equity) / Απόδοση Μέσων Ιδίων Κεφαλαίων** : ο συγκεκριμένος δείκτης μετρά την μέση απόδοση της απόδοσης των μετόχων. Είναι ένα μέτρο για το πόσο καλά η Διοίκηση της τράπεζας χρησιμοποιεί τα Ίδια Κεφάλαια και με αυτή την έννοια είναι ένας πολύ σημαντικός δείκτης κερδοφορίας. Χαμηλός δείκτης σημαίνει μικρή απόδοση για το κεφάλαιο των μετόχων. Υψηλός δείκτης σημαίνει ικανή διαχείριση και κερδοφορία αλλά μπορεί επίσης να είναι ένδειξη ύπαρξης χαμηλής κεφαλαιοποίησης ή ιδιαίτερα υψηλού δανεισμού. Οι τράπεζες με χαμηλότερη μόχλευση (επομένως περισσότερα Ίδια Κεφάλαια) θα παρουσιάζουν υψηλότερο ROAA και χαμηλότερο ROAE. Επειδή το ROAE παραβλέπει τους κινδύνους της μόχλευσης οι περισσότεροι οικονομολόγοι και αναλυτές θεωρούν τον ROAA ως τον σημαντικότερο δείκτη κερδοφορίας. Θεωρούμε ότι και οι δύο δείκτες μαζί από κοινού συνεκτιμώμενοι μπορούν να οδηγήσουν σε καλύτερα και πιο ασφαλή συμπεράσματα.,
- **Loan Loss Reserve / Gross Loans / αποθεματικά επισφαλών δανείων / μικτά δάνεια** : η αναλογία αυτή αναφέρεται στο ποσό των δανείων για το οποία υπάρχουν προβλέψεις απομείωσης προς το συνολικό χαρτοφυλάκιο δανείων της τράπεζας. Όσο μεγαλύτερος είναι αυτός ο δείκτης τόσο χειρότερο εμφανίζεται το χαρτοφυλάκιο δανείων της τράπεζας (δείχνει το ποσό των δανείων που δεν εισπράχθηκε ποτέ και αποτελεί ζημιά για την τράπεζα). Τα αποθεματικά επισφαλών δανείων είναι ειδικά αποθεματικά προς κάλυψη

επισφαλών απαιτήσεων, χρεώνονται με κάθε δάνειο που μεταφέρεται στις καθυστερήσεις και πιστώνονται με την είσπραξη του δανείου όταν και εφόσον αυτό επιτευχθεί,

- **Net Loans / Total Assets / Σύνολο Καθαρών Δανείων / Σύνολο Ενεργητικού** : αποτελεί έναν δείκτη ρευστότητας ο οποίος εκφράζει το ποσοστό του ενεργητικού της τράπεζας που είναι δεσμευμένο σε δάνεια. Όσο μεγαλύτερη η αναλογία αυτή, τόσο μικρότερη η ρευστότητα της τράπεζας,
- **Total Assets / Σύνολο Ενεργητικού** : αντιπροσωπεύει οτιδήποτε ανήκει σε μια τράπεζα και απεικονίζεται στον ισολογισμό της. Τα total assets μπορούν να έχουν διάφορες μορφές όπως ακίνητα, χρεόγραφα, μηχανολογικός εξοπλισμός και σύμφωνα με τη νεότερη βιβλιογραφία περιλαμβάνει ακόμα και το προσωπικό και οτιδήποτε μπορεί να μετατραπεί σε χρήμα.
- **Net Income / Καθαρά Έσοδα** : Τα καθαρά έσοδα είναι το υπολειπόμενο εισόδημα μιας επιχείρησης μετά την προσθήκη των συνολικών εσόδων και κερδών και την αφαίρεση όλων των εξόδων και ζημιών για την περίοδο αναφοράς.
- **Total Capital Ratio / δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας** : ο δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας μετρά το ποσό του κεφαλαίου μιας τράπεζας σε σχέση με το μέγεθος του κινδύνου που αναλαμβάνει. Οι τράπεζες πρέπει να διατηρούν ένα ελάχιστο συνολικό δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας 8%. Στην πραγματικότητα, αυτό σημαίνει ότι το 8% των σταθμισμένων στοιχείων του ενεργητικού πρέπει να καλύπτεται από μόνιμους ή κοντά σε μόνιμο κεφάλαιο. Τουλάχιστον το ήμισυ των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων πρέπει να εμπίπτουν σε στάδιο 1, η οποία λαμβάνει υπόψη μόνο το καθαρό κεφάλαιο, ώστε ο δείκτης Tier 1 θα πρέπει να είναι τουλάχιστον 4%.
- **Overheads / Γενικά Έξοδα** : στην τράπεζα όπως και σε κάθε επιχείρηση, τα γενικά έξοδα αναφέρονται σε όλα τα έξοδα

απαραίτητα για την λειτουργία της (λειτουργικά έξοδα) αλλά δεν συνδέονται άμεσα με τα προϊόντα και υπηρεσίες που παράγονται (δηλαδή δεν προσφέρουν άμεσα κέρδη). Περιλαμβάνουν όλα τα έξοδα που βρίσκονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης μιας τράπεζας και μπορούν να είναι έξοδα για διαφήμιση, αποσβέσεις, ασφάλειες, τόκοι, νομικά έξοδα, ενοίκια, επισκευές, προμήθειες, φόροι, ταξίδια και κόστη για υπηρεσίες κοινής ωφέλειας.

Μακροοικονομικές μεταβλητές :

- **GDP / ΑΕΠ** : συμβολίζει την συνολική αξία των αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται σε μια χώρα στην χρονική περίοδο ενός ημερολογιακού έτους χωρίς να συμπεριλαμβάνονται τα εισοδήματα στο εξωτερικό. Ο σχετικός δείκτης αντικατοπτρίζει καλύτερη την οικονομική πορεία μιας χώρας περιλαμβάνοντας την ιδιωτική κατανάλωση, τις συνολικές επενδύσεις που πραγματοποιούν οι επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά μιας χώρας και το σύνολο των εισαγωγών και εξαγωγών αυτής.
- **Interest Rate / Επιτόκια δανεισμού** : με την μεταβλητή αυτή εννοούμε τα βραχυπρόθεσμα επιτόκια με τα οποία δανείζονται τα κράτη που εξετάζουμε και πιο συγκεκριμένα χρησιμοποιήσαμε τα επιτόκια Treasury Bill.
- **Private Consumption / Ιδιωτική Κατανάλωση** : η ιδιωτική κατανάλωση αν και περιλαμβάνεται στην μεταβλητή του ΑΕΠ που αναφέρθηκε παραπάνω εν τούτοις εξετάζεται χωριστά καθώς επηρεάζει σημαντικά την κερδοφορία όπως θα δούμε παρακάτω σε αρκετά τραπεζικά ιδρύματα. Περιλαμβάνει τα ποσά τα οποία καταναλώνουν τα νοικοκυριά για να καλύψουν το σύνολο των καθημερινών αναγκών τους.

5. ΟΙΚΟΝΟΜΕΤΡΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ & ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Η ανάλυσή μας παρουσιάζεται σε δύο στάδια. Στο πρώτο στάδιο γίνεται διαχωρισμός μεταξύ των εγχώριων και ξένων τραπεζών του δείγματος και εξετάζονται οι δείκτες κερδοφορίας ROAA & ROAE, η εξέλιξή τους διαχρονικά και γίνεται σύγκριση των άνω τιμών.

Στο δεύτερο στάδιο, γίνεται χρήση του οικονομετρικού μοντέλου E VIEWS μέσα από το οποίο αναλύονται αρκετοί παράγοντες που επηρεάζουν την κερδοφορία μιας τράπεζας σύμφωνα με την βιβλιογραφία, κατά πόσο αυτό αποδεικνύεται και εμπειρικά καθώς επίσης και τα επιπλέον συμπεράσματα που μπορούν να αναλυθούν από ανάλυση της μορφής Panel Data.

5.1 ΚΕΡΔΟΦΟΡΙΑ ΕΓΧΩΡΙΩΝ & ΞΕΝΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Στον πίνακες που ακολουθούν παρατηρούμε την κερδοφορία των εγχώριων & ξένων τραπεζών σύμφωνα με τους δείκτες ROAA & ROAE και την διαχρονική τους εξέλιξη για τα έτη 2004 έως και 2010.

Από τους πίνακες 1 & 2 συμπεραίνουμε ότι η κερδοφορία των ξένων τραπεζών που έχουν εισέλθει σε μια εγχώρια αγορά είναι μεγαλύτερη από τις αντίστοιχες εγχώριες, γεγονός που επαληθεύει τα όσα αναφέρει το μεγαλύτερο μέρος της βιβλιογραφίας. Μάλιστα, στο ίδιο συμπέρασμα καταλήγουν και οι δύο δείκτες με το ROAA των ξένων τραπεζών να διαμορφώνεται σε 1,25% (από 0,97% των εγχώριων) και το ROAE σε 12,84% (έναντι 11,72%). Γίνεται δηλαδή αντιληπτό ότι, οι οικονομίες κλίμακας που πετυχαίνει μια μεγάλη πολυεθνική τράπεζα, η νέα τεχνολογία που εισάγει αλλά και η αντιμετώπιση πολλών προβλημάτων που συχνά υπάρχουν με την βοήθεια από την μητρική εταιρεία οδηγούν σε βελτίωση της κερδοφορίας των ξένων τραπεζών και απόκτηση συγκριτικού πλεονεκτήματος έναντι των αντίστοιχων εγχώριων.

Πίνακας 1 ΕΓΧΩΡΙΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ						
ΤΡΑΠΕΖΑ	ΧΩΡΑ	ΕΤΟΣ	ROAA	ROAE	Mean ROAA	Mean ROAE
First Investment Bank	BULGARIA	2004	1,34	18,02	1,03	14,89
		2005	1,01	17,67		
		2006	1,02	19,31		
		2007	1,39	20,68		
		2008	1,16	14,17		
		2009	0,71	7,72		
		2010	0,61	6,67		
HVB Bank Biochim ad	BULGARIA	2004	1,97	20,18	1,40	16,46
		2005	0,72	9,42		
		2006	1,50	19,79		
		2007	-	-		
		2008	-	-		
		2009	-	-		
		2010	-	-		
Transilvania Bank	ROMANIA	2004	2,96	23,89	1,97	19,41
		2005	2,78	26,28		
		2006	1,62	16,56		
		2007	2,76	29,91		
		2008	2,31	24,58		
		2009	0,74	7,82		
		2010	0,65	6,82		
CEC Bank SA	ROMANIA	2004	1,40	11,77	0,76	5,95
		2005	-0,12	-1,15		
		2006	0,55	4,13		
		2007	0,50	3,29		
		2008	2,48	18,13		
		2009	0,34	3,47		
		2010	0,16	2,04		
HVB Bank Romania SA	ROMANIA	2004	2,89	50,52	2,85	47,32
		2005	2,80	44,12		
		2006	-	-		
		2007	-	-		
		2008	-	-		
		2009	-	-		
		2010	-	-		
Garanti Bank SA	ROMANIA	2004	-	-	-4,38	-19,57
		2005	-	-		
		2006	-	-		
		2007	-	-		
		2008	-	-		
		2009	-4,65	-6,67		
		2010	-4,11	-32,5		

Komerčijalna Banka Beograd	SERBIA	2004	-	-	1,55	8,90
		2005	-	-		
		2006	-	-		
		2007	2,15	-		
		2008	1,56	10,89		
		2009	0,94	6,91		
		2010	-	-		
AIK Banka ad Nis	SERBIA	2004	2,12	19,20	1,25	19,15
		2005	1,02	22,11		
		2006	1,05	26,86		
		2007	0,94	19,89		
		2008	0,88	17,30		
		2009	1,55	15,27		
		2010	1,21	13,43		
Komerčijalna Banka Skopje	FYROM	2004	2,21	19,36	1,96	18,00
		2005	1,02	9,01		
		2006	1,80	17,28		
		2007	2,10	20,99		
		2008	2,55	23,94		
		2009	1,86	16,27		
		2010	2,18	19,15		
Czech Export Bank	CZECH REP.	2004	0,09	1,03	0,22	3,14
		2005	-0,11	-1,24		
		2006	0,39	3,95		
		2007	0,37	4,21		
		2008	0,51	8,22		
		2009	0,20	3,74		
		2010	0,12	2,07		
Ceskomoravska Zarucni Banka	CZECH REP.	2004	1,95	22,35	1,51	17,08
		2005	1,84	19,24		
		2006	1,46	15,04		
		2007	1,47	16,36		
		2008	1,23	16,15		
		2009	1,19	15,25		
		2010	1,42	15,15		
PPF banka a.s.	CZECH REP.	2004	1,40	21,30	1,49	20,60
		2005	1,61	19,45		
		2006	0,73	9,82		
		2007	2,03	27,77		
		2008	1,50	22,39		
		2009	1,81	26,23		
		2010	1,34	17,24		

Hrvatska Postanska Bank	CROATIA	2004	-	-	-0,18	-5,24
		2005	-	-		
		2006	0,80	10,86		
		2007	1,00	14,47		
		2008	0,03	0,48		
		2009	-3,10	-		
		2010	0,36	5,74		
Nova Ljubljanska Banka d.d.	SLOVENIA	2004	0,72	8,67	0,25	3,12
		2005	0,74	9,74		
		2006	0,89	12,93		
		2007	0,86	13,41		
		2008	0,12	1,85		
		2009	-0,45	-6,66		
		2010	-1,10	-18,1		
Nova Kreditna Banka	SLOVENIA	2004	0,45	5,27	0,71	9,19
		2005	1,41	17,65		
		2006	1,17	15,03		
		2007	1,19	16,11		
		2008	0,33	4,55		
		2009	0,23	3,13		
		2010	0,20	2,62		
Abanka Vipra	SLOVENIA	2004	0,85	10,82	0,70	8,64
		2005	0,76	9,92		
		2006	1,02	13,66		
		2007	1,15	13,02		
		2008	0,55	5,91		
		2009	0,52	6,34		
		2010	0,07	0,84		
Banka Celje dd	SLOVENIA	2004	0,86	9,42	0,64	7,50
		2005	0,81	9,04		
		2006	0,90	10,25		
		2007	0,99	11,88		
		2008	0,49	6,13		
		2009	0,27	3,40		
		2010	0,19	2,40		
Gorenjska Banka	SLOVENIA	2004	5,34	22,72	2,97	13,38
		2005	3,82	16,04		
		2006	3,07	13,25		
		2007	3,30	14,95		
		2008	2,39	11,74		
		2009	1,80	9,28		
		2010	1,08	5,70		

Post Bank JSC	SLOVAKIA	2004	0,82	15,62	0,99	15,96
		2005	0,50	11,13		
		2006	0,62	15,76		
		2007	0,66	16,26		
		2008	0,63	6,83		
		2009	1,35	15,89		
		2010	2,38	30,23		
Prva Stavebna Sporitelna	SLOVAKIA	2004	1,30	9,50	1,48	10,24
		2005	1,48	8,50		
		2006	1,94	11,69		
		2007	1,58	10,43		
		2008	1,21	8,83		
		2009	1,42	11,09		
		2010	1,43	11,62		
Powszechna Kasa Oszczednosci	POLAND	2004	1,76	17,02	2,14	19,96
		2005	1,98	19,91		
		2006	2,28	23,29		
		2007	2,79	26,55		
		2008	2,58	24,17		
		2009	1,59	13,43		
		2010	1,97	15,37		
Bank Ochrony Srodowiska	POLAND	2004	0,54	6,02	0,45	5,31
		2005	0,58	6,75		
		2006	0,77	9,17		
		2007	0,54	5,91		
		2008	0,00	0,03		
		2009	0,23	2,97		
		2010	0,46	6,31		
Gospodarczy Bank Wielkopolski	POLAND	2004	1,67	23,68	0,61	10,19
		2005	0,47	7,29		
		2006	0,38	7,22		
		2007	0,42	8,58		
		2008	0,47	9,15		
		2009	0,41	7,43		
		2010	0,42	7,99		

Συνολικές μέσες αποδόσεις

0,97

11,72

Πίνακας 2 ΞΕΝΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ							
Bank Id	Country ID	Home Country	Year ID	ROAA	ROAE	Mean ROAA	Mean ROAE
UniCredit Bulbank	BULGARIA	ITALY	2004	2,68	15,35	2,37	16,48
			2005	2,71	16,24		
			2006	1,34	9,96		
			2007	3,75	27,98		
			2008	2,91	23,03		
			2009	1,75	13,08		
			2010	1,46	9,71		
DSK Bank Plc	BULGARIA	HUNGARY	2004	2,55	20,32	2,71	20,77
			2005	3,35	27,04		
			2006	3,58	29,46		
			2007	2,71	22,17		
			2008	3,27	24,50		
			2009	1,99	13,10		
			2010	1,50	8,78		
United Bulgarian Bank	BULGARIA	GREECE	2004	3,30	21,53	2,73	20,09
			2005	3,67	26,19		
			2006	3,78	27,27		
			2007	3,67	28,22		
			2008	2,82	23,15		
			2009	1,02	8,24		
			2010	0,82	6,04		
Societe Generale Expressbank	BULGARIA	FRANCE	2004	3,06	20,49	2,12	15,57
			2005	2,80	19,51		
			2006	3,62	24,93		
			2007	2,04	15,10		
			2008	1,58	14,07		
			2009	0,69	6,31		
			2010	1,03	8,59		
Raiffeisen Bank	ROMANIA	AUSTRIA	2004	1,72	21,42	1,99	20,55
			2005	1,94	20,83		
			2006	1,47	15,86		
			2007	2,10	22,65		
			2008	3,43	33,09		
			2009	1,46	13,39		
			2010	1,81	16,60		
Alpha Bank Romania	ROMANIA	GREECE	2004	2,55	22,60	1,34	14,11
			2005	2,45	19,67		
			2006	1,46	12,69		
			2007	1,08	13,67		
			2008	0,88	14,06		
			2009	0,34	5,99		
			2010	0,63	10,10		

Banca Comerciala Romana	ROMANIA	AUSTRIA	2004	2,85	17,94	1,86	18,01
			2005	1,63	12,54		
			2006	1,88	18,62		
			2007	1,69	20,48		
			2008	3,07	36,28		
			2009	1,25	13,37		
			2010	0,65	6,82		
BRD-Groupe Societe Generale	ROMANIA	FRANCE	2004	3,17	23,20	2,85	30,10
			2005	3,11	29,57		
			2006	2,91	34,03		
			2007	2,97	37,70		
			2008	3,45	42,57		
			2009	2,30	24,74		
			2010	2,06	18,87		
Banca Intesa ad Beograd	SERBIA	ITALY	2004	3,45	21,76	1,47	9,66
			2005	-3,25	-22,34		
			2006	1,15	10,07		
			2007	1,88	14,72		
			2008	2,65	16,34		
			2009	2,15	12,83		
			2010	2,29	14,23		
Hypo Alpe-Adria-Bank Beogr	SERBIA	ITALY	2004	1,71	10,61	1,24	8,50
			2005	1,64	16,22		
			2006	0,88	7,78		
			2007	1,13	8,37		
			2008	1,80	9,92		
			2009	1,26	5,53		
			2010	0,24	1,09		
Eurobank EFG Beograd	SERBIA	GREECE	2004	-	-	0,63	-0,73
			2005	-5,11	-37,52		
			2006	-0,44	-2,12		
			2007	1,79	7,15		
			2008	3,91	14,12		
			2009	2,03	7,42		
			2010	1,60	6,59		
Stopanska Banka Skopje	FYROM	GREECE	2004	0,04	0,36	1,43	12,85
			2005	0,59	5,12		
			2006	2,06	18,95		
			2007	2,46	23,59		
			2008	2,36	21,28		
			2009	1,16	9,86		
			2010	1,31	10,79		

NLB Tutunska Banka Skopje	FYROM	GERMANY	2004	1,76	9,95	1,41	12,94
			2005	1,87	13,69		
			2006	-	-		
			2007	1,72	17,10		
			2008	1,45	16,27		
			2009	0,86	10,07		
			2010	0,80	10,58		
Ceskoslovenska Obchodni	CZECH REP.	BELGIUM	2004	1,14	15,08	1,29	17,69
			2005	1,56	21,10		
			2006	1,29	18,20		
			2007	1,31	20,07		
			2008	0,13	1,92		
			2009	2,07	27,49		
			2010	1,56	19,99		
Ceska Sporitelna	CZECH REP.	AUSTRIA	2004	1,62	25,54	1,57	22,25
			2005	1,50	21,71		
			2006	1,53	22,46		
			2007	1,61	23,12		
			2008	1,88	25,73		
			2009	1,45	19,29		
			2010	1,39	17,92		
Komerčni Banka	CZECH REP.	FRANCE	2004	1,92	20,68	1,80	19,75
			2005	1,80	18,54		
			2006	1,66	18,14		
			2007	1,78	22,25		
			2008	1,95	23,28		
			2009	1,59	16,83		
			2010	1,93	18,51		
Raiffeisen stavebni sporitelna	CZECH REP.	AUSTRIA	2004	0,49	12,62	0,69	18,89
			2005	0,44	12,16		
			2006	0,34	10,26		
			2007	0,46	14,66		
			2008	1,22	37,09		
			2009	1,03	26,87		
			2010	0,83	18,59		
Privredna Banka Zagreb	CROATIA	ITALY	2004	1,71	18,23	1,63	14,06
			2005	1,71	17,92		
			2006	1,70	15,51		
			2007	1,77	14,17		
			2008	1,80	13,78		
			2009	1,35	9,50		
			2010	1,40	9,32		

Raiffeisenbank Austria Zagreb	CROATIA	AUSTRIA	2004	0,86	19,23	1,16	13,78
			2005	1,34	21,55		
			2006	1,54	17,37		
			2007	1,32	13,73		
			2008	1,14	10,17		
			2009	0,91	6,94		
			2010	1,00	7,46		
Zagrebacka Banka	CROATIA	ITALY	2004	1,60	19,63	1,44	13,40
			2005	1,53	17,33		
			2006	1,31	14,18		
			2007	1,53	13,21		
			2008	1,54	11,29		
			2009	1,32	9,25		
			2010	1,28	8,89		
Raiffeisen Banka dd	SLOVENIA	AUSTRIA	2004	0,13	2,05	-0,06	-0,88
			2005	-1,17	-21,75		
			2006	-0,54	-10,48		
			2007	0,76	15,44		
			2008	0,22	4,83		
			2009	0,03	0,60		
			2010	0,17	3,15		
UniCredit Banka Slovenija	SLOVENIA	ITALY	2004	0,85	12,30	0,61	8,86
			2005	0,70	10,02		
			2006	0,54	7,64		
			2007	0,70	9,79		
			2008	0,74	10,79		
			2009	0,29	4,75		
			2010	0,42	6,75		
Dexia banka Slovensko	SLOVAKIA	BELGIUM	2004	0,82	15,62	-0,23	-8,28
			2005	0,50	11,13		
			2006	0,62	15,76		
			2007	0,66	16,26		
			2008	-3,76	102,43		
			2009	-0,51	-15,70		
			2010	0,04	1,40		
UniCredit Bank Slovakia	SLOVAKIA	ITALY	2004	0,82	11,23	0,87	10,03
			2005	0,70	10,37		
			2006	0,62	8,86		
			2007	1,51	16,40		
			2008	1,57	15,72		
			2009	0,56	4,93		
			2010	0,31	2,71		

Tatra Banka	SLOVAKIA	AUSTRIA	2004	1,53	19,28	1,32	17,49
			2005	1,28	17,08		
			2006	1,53	20,43		
			2007	1,49	20,45		
			2008	1,39	20,93		
			2009	0,97	12,90		
			2010	1,06	11,37		
BRE Bank SA	POLAND	GERMANY	2004	-0,91	-15,20	0,69	11,46
			2005	0,85	13,34		
			2006	1,19	18,87		
			2007	1,52	24,66		
			2008	1,28	23,75		
			2009	0,16	3,14		
			2010	0,77	11,65		
ING Bank Slaski Capital	POLAND	NE/LANDS	2004	1,16	12,93	1,15	14,45
			2005	1,46	16,83		
			2006	1,32	16,30		
			2007	1,27	16,72		
			2008	0,73	11,05		
			2009	0,92	13,06		
			2010	1,21	14,29		
Kredyt Bank SA	POLAND	BELGIUM	2004	0,76	10,46	1,15	14,36
			2005	1,99	26,00		
			2006	2,17	24,81		
			2007	1,58	17,88		
			2008	0,99	13,20		
			2009	0,09	1,32		
			2010	0,45	6,86		
Raiffeisen Bank Polska SA	POLAND	AUSTRIA	2004	-	-	1,25	14,62
			2005	-	-		
			2006	1,61	20,04		
			2007	1,71	21,43		
			2008	1,42	17,07		
			2009	0,53	5,51		
			2010	1,00	9,07		
Nordea Bank Polska SA	POLAND	SWEDEN	2004	0,11	1,13	0,75	9,92
			2005	0,56	6,01		
			2006	0,78	9,24		
			2007	0,82	9,48		
			2008	1,05	13,77		
			2009	0,80	12,82		
			2010	1,15	16,97		

Deutsche Bank PBC SA	POLAND	GERMANY	2004	-	-	0,02	-0,63
			2005	-0,14	-2,18		
			2006	0,08	0,98		
			2007	0,56	5,45		
			2008	0,31	4,27		
			2009	-0,78	-13,21		
			2010	0,06	0,92		
BRE Bank Hipoteczny SA	POLAND	GERMANY	2004	-	-	1,02	12,77
			2005	1,22	16,04		
			2006	1,33	15,22		
			2007	1,22	14,05		
			2008	1,07	14,79		
			2009	0,55	7,78		
			2010	0,72	8,75		
K&H Bank Zrt	HUNGARY	BELGIUM	2004	1,15	14,11	0,93	12,05
			2005	0,97	12,12		
			2006	0,65	8,16		
			2007	1,60	19,43		
			2008	0,93	12,97		
			2009	0,32	4,97		
			2010	0,87	12,61		
Erste Bank Hungary Nyrt	HUNGARY	AUSTRIA	2004	0,81	16,10	1,03	17,67
			2005	1,44	26,23		
			2006	1,44	23,74		
			2007	1,28	20,16		
			2008	1,37	22,80		
			2009	0,85	14,61		
			2010	0,00	0,03		
MKB Bank Zrt	HUNGARY	GERMANY	2004	1,09	13,46	0,07	0,10
			2005	0,86	10,86		
			2006	1,01	11,44		
			2007	0,76	7,99		
			2008	0,27	3,12		
			2009	0,08	1,05		
			2010	-3,58	-47,22		
Raiffeisen Bank Zrt	HUNGARY	AUSTRIA	2004	1,59	18,76	0,97	12,33
			2005	1,67	20,74		
			2006	1,78	23,18		
			2007	1,54	20,62		
			2008	0,63	9,41		
			2009	-0,16	-2,60		
			2010	-0,24	-3,77		

UniCredit Bank Hungary Zrt	HUNGARY	ITALY	2004	2,26	21,59	1,59	16,08
			2005	1,96	17,83		
			2006	1,61	15,49		
			2007	1,52	16,73		
			2008	1,76	20,01		
			2009	0,89	9,84		
			2010	1,15	11,08		
Commerzbank Zrt	HUNGARY	GERMANY	2004	1,72	16,55	0,68	6,63
			2005	1,46	13,83		
			2006	0,86	8,53		
			2007	1,27	13,65		
			2008	0,40	4,45		
			2009	-0,90	-10,01		
			2010	-0,05	-0,59		

Συνολικές μέσες αποδόσεις

1,25

12,84

Να σημειωθεί ότι ορισμένες ξένες τράπεζες επιτυγχάνουν κερδοφορία πολύ μεγαλύτερη από τον μέσο όρο των λοιπών τραπεζών της χώρας στην οποία βρίσκονται και με τον τρόπο αυτό συμπαρασύρουν ολόκληρο τον κλάδο σε ανοδική πορεία, αύξηση των τραπεζικών εργασιών και βελτίωση των οικονομικών αποτελεσμάτων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η αυστριακών συμφερόντων Raiffeisen Bank η οποία έχει εισέλθει στο μεγαλύτερο κομμάτι των χωρών της ΝΑ και Κεντρικής Ευρώπης ιδρύοντας πολλά υποκαταστήματα και αποκτώντας σημαντικό μερίδιο της αγοράς με θετικά τις περισσότερες φορές αποτελέσματα.

Ένα τελευταίο πολύ σημαντικό συμπέρασμα, αποτελεί το γεγονός ότι οι άνω δείκτες κερδοφορίας (ROAA & ROAE) εμφανίζονται μειωμένοι για τα έτη 2009 και 2010 τόσο στις εγχώριες τράπεζες όσο και στις ξένες. Η μείωση αυτή απεικονίζει την κρίση του χρηματοπιστωτικού συστήματος που έπληξε την Ευρώπη και τα αποτελέσματα της συνεχίζονται μέχρι σήμερα πλήττοντας σφοδρά τις περισσότερες ευρωπαϊκές αγορές.

5.2 ΑΝΑΛΥΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΜΟΡΦΗ PANEL DATA

Στην προσπάθεια μας να ερευνήσουμε ποιοι από τους παράγοντες που αναφέρονται στην βιβλιογραφία επηρεάζουν την κερδοφορία μιας τράπεζας χρησιμοποιήσαμε το οικονομετρικό μοντέλο E VIEWS και συγκεκριμένα την ανάλυση της μορφής Panel Data. Οι παράγοντες που χρησιμοποιήθηκαν είναι μεταβλητές που επηρεάζουν την κερδοφορία εντός της τράπεζας : Total Assets, Net Income, Loan Loss Reserve / Gross Loans, Total Capital Ratio, Net Loans / Total Assets, Overheads αλλά και μεταβλητές από το μακροοικονομικό περιβάλλον όπως : Interest Rate, Gdp και Private Consumption. Να σημειωθεί ότι για τις ξένες τράπεζες οι οποίες έχουν εισέλθει σε μια εγχώρια αγορά εξετάζονται οι μακροοικονομικές μεταβλητές τόσο για την εγχώρια αγορά που έχουν εισέλθει όσο και της χώρας προέλευσης τους (στην οποία είναι εγκατεστημένη η μητρική εταιρεία).

Συνεπώς, τα μοντέλα που θα αναλύσουμε για τις εγχώριες και ξένες τράπεζες έχουν την μορφή :

- $ROAA(i, t) = \beta_0 + \beta_1 X_1(i, t) + \beta_2 X_2(i, t) + \dots + \beta_k X_k(i, t) + u_t$,
- $ROAE(i, t) = \gamma_0 + \gamma_1 Y_1(i, t) + \gamma_2 Y_2(i, t) + \dots + \gamma_k Y_k(i, t) + u_t$,

όπου i αντιπροσωπεύει τον αριθμό των τραπεζών και t την χρονική διάσταση.

Μετά την συλλογή των μεταβλητών από τις βάσεις δεδομένων, ακολουθεί η καταχώρησή τους σε φύλλο του excel με την κατάλληλη δομή που προβλέπεται από το Panel Data ώστε να χρησιμοποιηθούν τέλος στο μοντέλο των E Views. Αφού γίνει εισαγωγή των δεδομένων στο E Views και αυτά μετατραπούν σε Panel Data από Unstructured Data ακολουθεί μια σειρά από παλινδρομήσεις ώστε να οδηγηθούμε στο ποια από τις μεταβλητές που εξετάζουμε επηρεάζουν τα ROAA & ROAE και σε ποιο βαθμό. Η κάθε παλινδρόμηση γίνεται με την μέθοδο τόσο των Fixed effects όσο και των Random effects και ακολουθούν οι διορθώσεις με Likelihood Ratio και Hausman Test αντίστοιχα ώστε να καταλήξουμε στην σωστή μέθοδο (δηλαδή, επιλογή σταθερού αποτελέσματος ή τυχαίου αποτελέσματος).

5.3 ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΗΝ ΚΕΡΔΟΦΟΡΙΑ ΤΩΝ ΕΓΧΩΡΙΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Πίνακας 3			Effects Specification			
Dependent Variable: ROAA						
Method: Panel Least Squares			<i>R-squared</i>	0.867523		
Sample: 2004 2010			<i>Adjusted R-squared</i>	0.809419		
Periods included: 7			<i>Durbin - Watson Stat.</i>	1.725232		
			<i>S.E. of regression</i>	0.420542		
Variable	Coefficient	Prob.	<i>Prob(F-statistic)</i>	0.000000		
C	1.350454	0.0898	Redundant Fixed Effects Tests			
TOTAL ASSETS	0.000542	0.1306	Test cross-section fixed effects			
NET LOANS/ TOTAL ASSETS	0.004847	0.0358	Equation: Roaa_domestic			
NET INCOME	0.142623	0.0000				
LOAN LOSS RESERVE/ GROSS LOANS	-0.057892	0.0450	Effects test	Statistic	d.f.	Prob.
TOTAL CAPITAL RATIO	-0.000205	0.9827	Cross-section F	12.018246	16,57	0.0000
OVERHEADS	-0.051781	0.0175	Cross-section Chi-square	122.472591	16	0.0000
GDP	4.71E-07	0.3444				
INTEREST RATE	0.053561	0.2450				
PRIVATE CONSUMPTION	3.004582	0.0449				

Πίνακας 4			Effects Specification			
Dependent Variable: ROAE						
Method: Panel Least Squares			<i>R-squared</i>	0.803673		
Sample: 2004 2010			<i>Adjusted R-squared</i>	0.717565		
Periods included: 7			<i>Durbin - Watson Stat.</i>	1.782.504		
			<i>S.E. of regression</i>	4.851918		
Variable	Coefficient	Prob.	<i>Prob(F-statistic)</i>	0.000000		
C	25.74598	0.0060	Redundant Fixed Effects Tests			
TOTAL ASSETS	0.000114	0.2541	Test cross-section fixed effects			
NET LOANS/ TOTAL ASSETS	-0.044212	0.5788	Equation: Roae_domestic			
NET INCOME	0.014916	0.0021				
LOAN LOSS RESERVE/ GROSS LOANS	-0.682738	0.0190	Effects test	Statistic	d.f.	Prob.
TOTAL CAPITAL RATIO	-0.145190	0.0062	Cross-section F	6.096935	16,57	0.0000
OVERHEADS	0.009035	0.0021	Cross-section Chi-square	82.790223	16	0.0000
GDP	3.35E-07	0.5750				
INTEREST RATE	0.195631	0.3548				
PRIVATE CONSUMPTION	-0.005263	0.0658				

Από τους πίνακες 3 και 4 διαπιστώνουμε ότι η κερδοφορία των τραπεζών (τόσο το ROAA όσο και το ROAE) επηρεάζεται από την μεταβλητή των Καθαρών Εσόδων (Net Income) και μάλιστα σε αρκετά σημαντικό βαθμό. Γεγονός το οποίο ταυτίζεται με την βιβλιογραφία, σύμφωνα με την οποία ο βασικότερος παράγοντας κερδοφορίας των τραπεζών είναι το σύνολο των εσόδων, αμοιβών και λοιπών προμηθειών απαλλαγμένα από φόρους, χρεωστικούς τόκους και λοιπά εταιρικά βάρη. Κοινό γνώρισμα και για τους δύο πίνακες αποτελεί το γεγονός ότι οι μακροοικονομικές μεταβλητές του ΑΕΠ και του βραχυπρόθεσμου επιτοκίου (GDP & Interest Rate) δεν επηρεάζουν την κερδοφορία στην εγχώρια αγορά σε αντίθεση με την ιδιωτική κατανάλωση που θα δούμε παρακάτω.

Κατά τα λοιπά, ο δείκτης ROAA επηρεάζεται θετικά από τον δείκτη των καθαρών δανείων / Συνολικά περιουσιακά στοιχεία της τράπεζας αλλά όχι σε σημαντικό βαθμό. Ιδιαίτερης προσοχής χρήζει η μεταβλητή αποθεματικά

επισφαλών δανείων σε σχέση με το σύνολο των χορηγήσεων (Loan Loss Reserve / Gross Loans), καθώς επηρεάζει τον δείκτη ROAA και μάλιστα αρνητικά, καθώς αύξηση του δείκτη αυτού προκαλεί μείωση στην κερδοφορία. Η μεταβλητή των γενικών εξόδων χρησιμοποιήθηκε ξεχωριστά – για να επιβεβαιώσει αυτό που συμβαίνει στις μέρες μας- ότι δηλαδή η μείωση και περικοπή των εξόδων διοίκησης και λοιπών γενικών εξόδων μπορεί να οδηγήσει σε βελτίωση της κερδοφορίας καθώς ο δείκτης αυτός επηρεάζει το ROAA. Ενδιαφέρον τέλος, παρουσιάζει ο μακροοικονομικός δείκτης της ιδιωτικής κατανάλωσης που επιβεβαιώνει το αυτονόητο - αύξηση της εγχώριας κατανάλωσης οδηγεί σε αύξηση του βιοτικού επιπέδου, σε αύξηση των χορηγήσεων από πλευράς τραπεζών και επομένως σε βελτιωμένα επίπεδα κερδοφορίας.

Ο δείκτης ROAE ωστόσο δεν φαίνεται να επηρεάζεται από την ιδιωτική κατανάλωση αλλά εν τούτοις εισέρχεται μια άλλη μεταβλητή που δεν επηρεάζει το ROAA και είναι ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας. Ο δείκτης αυτός σχετίζεται άλλωστε και με τον ορισμό του ROAE(= Return on Average Equity) και επηρεάζει την κερδοφορία αρνητικά σε υψηλό επίπεδο σημαντικότητας.

5.4 ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΙΣ ΞΕΝΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ

Πίνακας 5			Effects Specification			
Dependent Variable: ROAA						
Method: Panel Least Squares			<i>R-squared</i>	0.636294		
Sample: 2004 2010			<i>Adjusted R-squared</i>	0.524757		
Periods included: 7			<i>Durbin - Watson Stat.</i>	1.324508		
			<i>S.E. of regression</i>	0.749162		
Variable	Coefficient	Prob.	<i>Prob(F-statistic)</i>	0.000000		
C	1.505675	0.0250	Redundant Fixed Effects Tests			
TOTAL ASSETS	-2.455896	0.3641	Test cross-section fixed effects			
NET LOANS/ TOTAL ASSETS	-0.219056	0.0119	Equation: Roaa_foreign			
NET INCOME	0.028814	0.0011				
LOAN LOSS RESERVE/ GROSS LOANS	-0.139284	0.0000	Effects test	Statistic	d.f.	Prob.
TOTAL CAPITAL RATIO	-0.055374	0.0158	Cross-section F	4.743528	37,15	0.0000
OVERHEADS	0.000398	0.0470	Cross-section Chi-square	152.627627	37	0.0000
GDP	0.000182	0.8325				
INTEREST RATE	0.120891	0.0461				
PRIVATE CONSUMPTION	-0.037058	0.8050				

Πίνακας 6			Effects Specification			
Dependent Variable: ROAE						
Method: Panel Least Squares			<i>R-squared</i>	0.129949		
Sample: 2004 2010			<i>Adjusted R-squared</i>	0.088075		
Periods included: 7			<i>Durbin - Watson Stat.</i>	0.969923		
			<i>S.E. of regression</i>	10.53123		
Variable	Coefficient	Prob.	<i>Prob(F-statistic)</i>	0.001685		
C	15.67976	0.0287	Correlated Random effects - Hausman Test			
TOTAL ASSETS	-2.914586	0.1879	Test cross-section random effects			
NET LOANS/ TOTAL ASSETS	-0.061230	0.4534	Equation: Roae_foreign			
NET INCOME	0.028876	0.0011				
LOAN LOSS RESERVE/ GROSS LOANS	-1.007385	0.0017	Effects test	Statistic	d.f.	Prob.

TOTAL CAPITAL RATIO	0.167377	0.5025	Cross-section Random	13.806153	9	0.1294
OVERHEADS	-0.000275	0.7489				
GDP	-0.002271	0.7092				
INTEREST RATE	1.107.630	0.0144				
PRIVATE CONSUMPTION	0.003516	0.6998				

Παρατηρώντας τους πίνακες 5 & 6, διαπιστώνουμε ότι οπώς και στις εγχώριες τράπεζες έτσι και στις ξένες η μεταβλητή του Καθαρών Εσόδων επηρεάζει την κερδοφορία τόσο μέσω του δείκτη ROAA όσο και με τον δείκτη ROAE. Από τις μακροοικονομικές μεταβλητές οι δείκτες GDP & Private Consumption δεν επηρεάζουν την κερδοφορία ενώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι μεταβλητές αυτές αφορούν την χώρα προέλευσης των ξένων τραπεζών (την χώρα δηλαδή που είναι εγκατεστημένη μητρική εταιρεία) ενώ οι μακροοικονομικές μεταβλητές των εγχώριων αγορών αναλύονται παρακάτω. Βασικό στοιχείο παρατήρησης, αποτελεί το γεγονός ότι η μεταβλητή του επιτοκίου της χώρας προέλευσης (home country) επηρεάζει θετικά – και σε μεγάλο βαθμό – το ROAA & το ROAE. Το γεγονός αυτό μπορεί να εξηγηθεί και από την ανάλυση προηγούμενων μελετών, σύμφωνα με την οποία αρκετές τράπεζες κερδοφορούν από την διαφορά επιτοκίου καταθέσεων και χορηγήσεων. Υπάρχουν επίσης, περιπτώσεις κατά τις οποίες τράπεζες δανείζονται από την μητρική εταιρεία με χαμηλότερα επιτόκια και ως εκ τούτου οι χορηγήσεις τους στην εγχώρια αγορά είναι ιδιαίτερα κερδοφόρες.

Πιο αναλυτικά, ο δείκτης ROAA επηρεάζεται επιπρόσθετα από την μεταβλητή των καθαρών δανείων/συνολικά περιουσιακά στοιχεία, σε σημαντικό βαθμό και μάλιστα με αρνητικό τρόπο. Το ίδιο συμβαίνει και με τον δείκτη Loan Loss Reserve / Gross Loans, μεταβλητή η οποία όπως είδαμε επηρέαζε με την ίδιο τρόπο την κερδοφορία των εγχώριων τραπεζών. Η μεταβλητή της κεφαλαιακής επάρκειας, φαίνεται να επηρεάζει το ROAA αλλά σε μικρό βαθμό σημαντικότητας και εξηγείται από το γεγονός ότι υψηλή ένδειξη του δείκτη αυτού συνεπάγεται μειωμένες χορηγήσεις και πληθώρα αχρησιμοποίητων κεφαλαίων που κάθε πιστωτικό ίδρυμα θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει αποτελεσματικότερα. Τέλος διαπιστώνουμε ότι τα γενικά έξοδα επηρεάζουν την κερδοφορία με θετικό τρόπο (σχεδόν ανεπαίσθητα) αλλά αντίθετα με τις

εγχώριες τράπεζες οι οποίες είχαν αρνητική επίδραση. Αυτό εξηγείται από το γεγονός ότι, με την αύξηση των γενικών εξόδων, οι ξένες τράπεζες αναβαθμίζουν την ποιότητα των υπηρεσιών τους στην εγχώρια αγορά, αποκτούν συγκριτικό πλεονέκτημα και ενισχύουν την φήμη τους με αποτέλεσμα την αύξηση της κερδοφορίας τους και την απόκτηση ηγετικού ρόλου στις τραπεζικές εργασίες.

Όσον αφορά το ROAE, η μόνη μεταβλητή που επηρεάζει τον συγκεκριμένο δείκτη (εκτός από αυτές που αναφέρθηκαν παραπάνω) είναι ο Loan Loss Reserve / Gross Loans με τον ίδιο τρόπο που επηρέασε το ROAA αλλά και τις εγχώριες τράπεζες (αρνητικά).

Πίνακας 7			Effects Specification			
Dependent Variable: ROAA						
Method: Panel Least Squares			<i>R-squared</i>	0.665797		
Sample: 2004 2010			<i>Adjusted R-squared</i>	0.569588		
Periods included: 7			<i>Durbin - Watson Stat.</i>	1.698097		
			<i>S.E. of regression</i>	0.658037		
Variable	Coefficient	Prob.	<i>Prob(F-statistic)</i>	0.000000		
C	3.0003677	0.0000	Redundant Fixed Effects Tests			
TOTAL ASSETS	-1.312566	0.5123	Test cross-section fixed effects			
NET LOANS/ TOTAL ASSETS	-0.015097	0.0557	Equation: Roaa_foreign			
NET INCOME	0.1464	0.0026				
LOAN LOSS RESERVE/ GROSS LOANS	-0.134081	0.0022	Effects test	Statistic	d.f.	Prob.
TOTAL CAPITAL RATIO	-0.002222	0.9341	Cross-section F	6.624336	29,132	0.0000
OVERHEADS	-1.945685	0.9126	Cross-section Chi-square	153.603811	29	0.0000
GDP(host)	0.0845865	0.0216				
INTEREST RATE(host)	0.025874	0.5313				
PRIVATE CONSUMPTION(host)	-3.965848	0.8105				

Ο πίνακας 7 αλλά και ο πίνακας 8 που ακολουθεί, επαναλαμβάνουν την διαδικασία που πραγματοποιήθηκε για τις ξένες τράπεζες παραπάνω (πίνακες 5 & 6) με την σημαντική αλλαγή ότι στις μακροοικονομικές μεταβλητές περιλαμβάνονται αυτή την φορά στοιχεία από τις εγχώριες αγορές που βρίσκονται οι θυγατρικές των ξένων εταιρειών (host country) και όχι από τις μητρικές (home country). Θα εστιάσουμε την ανάλυσή μας στις τρεις αυτές μεταβλητές (GDP, Interest Rate & Private Consumption) και όχι στις λοιπές τις οποίες αναλύσαμε εκτενώς παραπάνω. Η διαφοροποίηση αυτή γίνεται για την παρατήρηση των μεταβλητών αυτών από κάθε οπτική γωνία, καθώς υπάρχει έντονη διαφωνία από τους μέχρι τώρα αναλυτές για το αν θα πρέπει να εξετάζεται το μακροοικονομικό περιβάλλον των χωρών από τις οποίες προέρχονται οι ξένες τράπεζες.

Ο πίνακας 7 μας αποκαλύπτει ότι μόνο το ΑΕΠ της εγχώριας αγοράς μπορεί να επηρεάσει θετικά την κερδοφορία μιας ξένης τράπεζας και είναι στατιστικά σημαντικό. Παρατηρούμε ότι η μεταβλητή του ΑΕΠ εμφανίζεται για πρώτη φορά ως στατιστικά σημαντική και αποτυπώνει την αντίληψη πολλών αναλυτών ότι οι μακροοικονομικές συνθήκες που επικρατούν σε μια εγχώρια αγορά μπορούν να επηρεάσουν την μετέπειτα πορεία και την κερδοφορία μιας ξένης τράπεζας, γεγονός που παρατηρείται περισσότερο έντονα στην Σερβία η οποία αντιμετωπίζει αρκετά προβλήματα ως αποτέλεσμα του πολέμου που είχε ξεσπάσει.

Ο πίνακας 8 μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η εξαρτημένη μεταβλητή ROAE επηρεάζεται και αυτή με την σειρά της από το ΑΕΠ κατά τον ίδιο τρόπο αλλά επιπλέον δέχεται επιδράσεις (και σε έντονο βαθμό) από την ιδιωτική κατανάλωση. Μάλιστα οι δύο αυτές μεταβλητές από κοινού (είναι στατιστικά σημαντικές και έχουν υψηλό συντελεστή – βαθμό σημαντικότητας) μας οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η κερδοφορία των ξένων τραπεζών επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από τις συνθήκες που επικρατούν στην εγχώρια αγορά και για τον λόγο αυτό προσπαθούν αρκετές φορές να τις επηρεάσουν επεμβαίνοντας στην τεχνολογία, στο νομικό περιβάλλον που επικρατεί και εφαρμόζοντας επιθετική πολιτική στις πωλήσεις τραπεζικών προϊόντων και υπηρεσιών.

Πίνακας 8			Effects Specification			
Dependent Variable: ROAE						
Method: Panel Least Squares			<i>R-squared</i>	0.494109		
Sample: 2004 2010			<i>Adjusted R-squared</i>	0.348474		
Periods included: 7			<i>Durbin - Watson Stat.</i>	2.208665		
			<i>S.E. of regression</i>	10.25622		
Variable	Coefficient	Prob.	<i>Prob(F-statistic)</i>	0.001685		
C	29.45426	0.084	Redundant Fixed effects Tests			
TOTAL ASSETS	-2.98524	0.3433	Test cross-section fixed effects			
NET LOANS/ TOTAL ASSETS	-0.000570	0.9967	Equation: Roae_foreign			
NET INCOME	0.02258	0.0080				
LOAN LOSS RESERVE/ GROSS LOANS	-1.844827	0.0000	Effects test	Statistic	d.f.	Prob.
TOTAL CAPITAL RATIO	0.125144	0.7671	Cross-section F	2.77066	29,132	0.0000
OVERHEADS	-0.000177	0.9492	Cross-section Chi-Square	81.284642	29	0.0000
GDP (host)	3.334585	0.022				
INTEREST RATE(host)	0.658142	0.3144				
PRIVATE CONSUMPTION(host)	2.965485	0.0228				

6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από την μελέτη τόσο του θεωρητικού μέρους αυτής της εργασίας όσο και της εμπειρικής έρευνας διαπιστώνουμε ότι γίνεται προσπάθεια βαθύτερης ανάλυσης των προσδιοριστικών παραγόντων που επηρεάζουν την κερδοφορία των τραπεζικών ιδρυμάτων - εγχώριων και ξένων. Η εργασία αυτή επικεντρώνεται σε 10 χώρες της Κεντρικής και ΝΑ Ευρώπης, με την συλλογή δεδομένων από συνολικά 145 Τράπεζες κατά την περίοδο 2004 – 2010. Η επιλογή των χωρών αυτών δεν έγινε τυχαία, καθώς το τραπεζικό σύστημα στις χώρες αυτές έχει απασχολήσει έντονα στο παρελθόν την βιβλιογραφία και οι ξένες τράπεζες που εισέβαλλαν στις αγορές αυτές συνετέλεσαν στην ανάπτυξη του τραπεζικού τομέα και της οικονομίας γενικότερα.

Επικεντρωθήκαμε στην ανάλυση των οικονομιών αυτών - οι οποίες χαρακτηρίζονται ως μεταβατικές οικονομίες - για τον πρόσθετο λόγο ότι τα τελευταία χρόνια η μακροοικονομική ανάπτυξη των χωρών αυτών πραγματοποιήθηκε με αυξητικούς ρυθμούς ενώ το μεγαλύτερο μέρος των κεφαλαίων του τραπεζικού συστήματος ελέγχεται από ξένες τράπεζες. Η ιδιωτική κατανάλωση αποτελεί βασική κινητήρια δύναμη της οικονομικής ανόδου, καθώς ενισχύεται μεταξύ άλλων από την αύξηση της πιστωτικής επέκτασης προς τα νοικοκυριά και την σταδιακή μείωση των επιτοκίων (με εξαίρεση τα τελευταία δύο έτη της κρίσης). Για τον λόγο αυτό, η ιδιωτική κατανάλωση παρακολουθείται ως μια σημαντική μακροοικονομική μεταβλητή που επηρεάζει την κερδοφορία των τραπεζών και αναλύεται παρακάτω.

Η ανάλυση της κερδοφορίας των τραπεζών βασίστηκε σε 3 κατηγορίες μεταβλητών σύμφωνα με τις οποίες έγινε η συλλογή των δεδομένων και η περαιτέρω επεξεργασία τους ώστε να εξαχθούν τα αποτελέσματα – συμπεράσματα της έρευνάς μας :

- Μεταβλητές – δείκτες που χρησιμοποιεί κάθε τραπεζικό ίδρυμα για να αξιολογήσει την απόδοσή του και πηγάζουν από τις ετήσιες οικονομικές καταστάσεις των τραπεζών,

- Μακροοικονομικοί παράγοντες που σχετίζονται με το εξωτερικό περιβάλλον λειτουργίας μιας τράπεζας και αναφέρονται στην κατά τόπον εγχώρια αγορά και
- Οι ίδιοι μακροοικονομικοί παράγοντες που αναφέρθηκαν παραπάνω αλλά να αφορούν την χώρα προέλευσης των ξένων τραπεζών (home country – όπου βρίσκεται εγκατεστημένη η μητρική εταιρεία).

Στο πρώτο στάδιο ,τα αποτελέσματα της έρευνάς μας αποδεικνύουν ότι η κερδοφορία των ξένων τραπεζών όπως αυτή απεικονίζεται από τους δείκτες απόδοσης ενεργητικού (ROAA) και Ιδίων Κεφαλαίων (ROAE) είναι μεγαλύτερη από την αντίστοιχη των εγχώριων – χωρίς ωστόσο να παρουσιάζονται μεγάλες αποκλίσεις. Το γεγονός αυτό επισημαίνει τα αμοιβαία οφέλη που υπάρχουν τόσο για τις ξένες πολυεθνικές όσο και για τα κράτη που αυτές εισέρχονται. Έτσι, οι περισσότερες από αυτές τις θυγατρικές θεωρούνται ιδιαίτερα κερδοφόρες προσδίδοντας επιπλέον αξία στην μητρική εταιρεία για τις επενδύσεις που αυτή έχει πραγματοποιήσει αλλά επιπλέον τα κράτη αυτά της Κεντρικής και ΝΑ Ευρώπης επωφελήθηκαν από τις εισροές ξένων κεφαλαίων και η μετάβαση των οικονομιών τους έγινε με ανοδική πορεία. Η τοποθέτησή μας σχετικά με τα άνω συμπεράσματα είναι ότι η διαχρονική εξέλιξη των χωρών αυτών αλλά και των αντίστοιχων τραπεζικών συστημάτων μέχρι σήμερα, αποδεικνύει ότι συχνά οι ξένες τράπεζες εισέρχονταν σε μια εγχώρια αγορά σαν μια ύστατη προσπάθεια για αναστροφή του δυσμενούς οικονομικού κλίματος που επικρατούσε. Για τον λόγο αυτό, οι ξένες τράπεζες αποκτούσαν γρήγορα σημαντικό μερίδιο της εκάστοτε αγοράς, επηρέαζαν το γενικότερο θεσμικό και οικονομικό περιβάλλον και ως εκ τούτου απολάμβαναν τεράστια κέρδη που σε αρκετές περιπτώσεις διοχέτευαν στην μητρική εταιρεία. Τελειώνοντας την πρώτη φάση της ανάλυσής μας, θα πρέπει να αναφερθούμε στην μειωμένη κερδοφορία που καταγράφουν οι άνω τράπεζες για τα έτη 2009 και 2010 -τόσο μέσα από τον δείκτη Απόδοσης Ενεργητικού (ROAA) όσο και από τον δείκτη Απόδοσης Κεφαλαίου (ROAE) – γεγονός που οφείλεται στην χρηματοπιστωτική κρίση η οποία συνεχίζεται στις μέρες μας με έντονους ρυθμούς.

Στο δεύτερο μέρος της ανάλυσής μας και μετά την επεξεργασία των μεταβλητών διαπιστώσαμε ποιοι ακριβώς παράγοντες επηρεάζουν την

κερδοφορία των τραπεζών ενώ η υφιστάμενη βιβλιογραφία μας βοήθησα να καταλάβουμε και τον λόγο για τον οποίο συμβαίνει αυτό. Να σημειωθεί ωστόσο ότι οι παρατηρήσεις μας δεν συμφωνούν πάντα με την βιβλιογραφία, είτε γιατί η τελευταία παρουσιάζει πολλές φορές διαφορετικές απόψεις χωρίς την εξαγωγή συγκεκριμένης κατεύθυνσης, είτε γιατί τα δεδομένα του δείγματος μας περιλαμβάνουν έτη κατά τα οποία έχει ήδη εκδηλωθεί η κρίση του χρηματοπιστωτικού συστήματος που πλήττει το σύνολο των αγορών.

Οι εγχώριες τράπεζες επηρεάζονται κυρίως από το σύνολο των Καθαρών Εσόδων, δηλαδή των εσόδων που προκύπτουν από την κυρίως λειτουργία των τραπεζών αφαιρουμένων φόρων, τόκων και λοιπών εταιρικών βαρών. Ο μόνος μακροοικονομικός δείκτης που επηρεάζει την κερδοφορία των εγχώριων τραπεζών είναι η ιδιωτική κατανάλωση, καθώς όπως έχει ήδη αναλυθεί μια άνοδος στο βιοτικό επίπεδο των χωρών αυτών (λόγω μεγαλύτερης κατανάλωσης αγαθών και υπηρεσιών) συνεπάγεται αύξηση των τραπεζικών υπηρεσιών και τον χρηματοδοτήσεων και επομένως αύξηση της κερδοφορίας. Η προσοχή μας ωστόσο στρέφεται στην αρνητική επίδραση που προκαλούν οι δείκτες της κεφαλαιακής επάρκειας, των γενικών εξόδων και των επισφαλών δανείων καθώς το σύνολο των παραπάνω μεταβλητών επηρεάζει αρνητικά την κερδοφορία. Για τις εγχώριες λοιπόν τράπεζες, οι τελευταίες τρεις μεταβλητές κρίνονται ιδιαίτερα σημαντικές καθώς :

- Η μεταβλητή της κεφαλαιακής επάρκειας μειώνει την απόδοση των Ιδίων Κεφαλαίων ενώ
- Οι μεταβλητές των γενικών εξόδων και των επισφαλών δανείων μειώνουν την απόδοση του Ενεργητικού, με τα επισφαλή δάνεια να αποτελούν το μεγαλύτερο πρόβλημα των ημερών μας στο σύνολο του τραπεζικού συστήματος και την κύρια αιτία καταγραφής ζημιών από την πλευρά των τραπεζών.

Οι ξένες τράπεζες, αποτελούν το κυριότερο μέρος των κεφαλαίων που βρίσκονται στις υπό εξέταση αγορές και εκτός των άλλων επηρεάζονται από τις μακροοικονομικές μεταβλητές των χωρών από τις οποίες προέρχονται. Σε αντίθεση με τις εγχώριες, οι μεταβλητές που εξετάσαμε επηρεάζουν και τις ξένες τράπεζες αλλά με διαφορετικό τρόπο. Πιο συγκεκριμένα :

- Το Καθαρά Έσοδα αποτελούν και εδώ στατιστικά σημαντική μεταβλητή και επηρεάζουν την κερδοφορία μέσω και των δύο δεικτών ROAA & ROAE,
- Τα επισφαλή δάνεια επηρεάζουν αρνητικά την κερδοφορία (με υψηλό βαθμό σημαντικότητας) ενώ αρνητικά επηρεάζεται η Αποδοτικότητα των στοιχείων του Ενεργητικού από τον δείκτη Καθαρά Δάνεια / Σύνολο Ενεργητικού. Η τελευταία μεταβλητή αποτελεί αντικείμενο έντονης συζήτησης από το γεγονός ότι ή αύξηση των Καθαρών Δανείων επιβαρύνει το σύνολο των στοιχείων του Ενεργητικού αλλά ωστόσο δεν φαίνεται να επηρεάζει την κερδοφορία όσο αφορά την αποδοτικότητα των Ιδίων Κεφαλαίων,
- Η μεταβλητή της κεφαλαιακής επάρκειας, φαίνεται να επηρεάζει το ROAA αλλά σε μικρό βαθμό σημαντικότητας και εξηγείται από το γεγονός ότι υψηλή ένδειξη του δείκτη αυτού συνεπάγεται μειωμένες χορηγήσεις και πληθώρα αχρησιμοποίητων κεφαλαίων που κάθε πιστωτικό ίδρυμα θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει αποτελεσματικότερα (το ROAE δεν επηρεάζεται από την εν λόγω μεταβλητή),
- Τα γενικά έξοδα – σε αντίθεση με τις εγχώριες τράπεζες – επηρεάζουν θετικά την κερδοφορία (ROAA) καθώς αποτελούν βασική προϋπόθεση για την απόκτηση ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος έναντι των εγχώριων τραπεζών, την προβολή και την περαιτέρω διαφοροποίησή τους σε μια εγχώρια αγορά,
- Το επιτόκιο που υφίστανται στις χώρες προέλευσης των ξένων τραπεζών επηρεάζουν έντονα την κερδοφορία (ROAA & ROAE), καθώς με την αποτελεσματική μεταφορά κεφαλαίων από την μητρική στις θυγατρικές επιτυγχάνεται κέρδος από την διαφορά στα επιτόκια καταθέσεων – χορηγήσεων,
- Τέλος, μελετήθηκαν ξεχωριστά οι μακροοικονομικές μεταβλητές των εγχώριων αγορών και καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι το ΑΕΠ αλλά και η ιδιωτική κατανάλωση επηρεάζουν την κερδοφορία σε σημαντικό βαθμό. Το συμπέρασμα αυτό συνδέεται άρρηκτα με το γεγονός ότι ιδίως η ιδιωτική κατανάλωση στις χώρες αυτές αποτέλεσε τον οδηγό

ανάπτυξης για το σύνολο των μεταβατικών οικονομιών και ως εκ τούτου επηρέασε θετικά και την τραπεζική κερδοφορία.

Ολοκληρώνοντας την έρευνα μας διαπιστώνουμε ότι η κερδοφορία των τραπεζικών ιδρυμάτων εξαρτάται από αρκετές μεταβλητές, κάθε μια από τις οποίες προκαλεί διαφορετικές επιρροές και σε διαφορετικό βαθμό. Η μελέτη των μεταβλητών αυτών και η εφαρμογή των κατάλληλων μέτρων μπορεί να βοηθήσει σημαντικά τις τράπεζες ώστε να ξεπεράσουν την σωρεία προβλημάτων που αντιμετωπίζουν σήμερα και να οδηγηθούν ξανά σε τροχιά ανάπτυξης και κερδοφορίας. Κρίνεται ωστόσο απαραίτητος ο διαχωρισμός μεταξύ εγχώριων και ξένων τραπεζών, διαφορετικά ελλοχεύει ο κίνδυνος οι ίδιες μεταβλητές να οδηγήσουν σε λανθασμένα συμπεράσματα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- **Olena Havrylchyk (2006)** 'Profitability of foreign and domestic banks in Central and Eastern Europe : does the mode of entry matter?'
- **Sheng – Hung Chen (2009)** 'Are foreign Banks more profitable than domestic banks? Home – and host- country effects of banking market structure'
- **Σταϊκούρας Χ. & Στέλιανος Μ.** 'Προσδιοριστικοί παράγοντες της κερδοφορίας των Ελληνικών τραπεζικών ιδρυμάτων'
- **Olena Havrylchyk (2008)** 'Inherited or Earned? Performance of foreign banks in Central and Eastern Europe'
- **Stijn Claessens & Neeltje van Horen (2009)** 'Being a foreigner among domestic banks :Assets or liability?'
- **L. M. Seiford & J. Zhu (1999)** ' Profitability and Marketability of the top U.S. Commercial Banks' Vol 45, No 96, pp 1270-1288
- **Robert Lensink and Niels Hermes (2003)** 'The short term effects of foreign bank entry on domestic bank behavior: Does economic development matter?'
- **S. Claessens, A. Dermiguc-Kunt, H. Huizinga (2000)** 'How does foreign affect domestic banking markets?'
- **Fotios Pasiouras & Kyriaki Kosmidou (2006)** 'Factors influencing the profitability of domestic and foreign commercial banks in the European Union'
- **J. Goddard – P. Molneux – J. Wilson (2004)** 'The profitability of European banks : a cross sectional & dynamic panel analysis'

Ηλεκτρονική Βιβλιογραφία :

- www.bankofgreece.gr/
- www.alpha.gr/
- www.hba.gr/
- www.rzb.at
- [www. bankscope.bvdep.com](http://www.bankscope.bvdep.com)
- el.wikipedia.org